

1765/89 100:—

JORDENS FOLK

ILLUSTRERAD SKILDNING AF SEDER, BRUK, LEFNADSSÄTT,
FESTER OCH CEREMONIER HOS JORDENS
NU LEFVANDE FOLKSLAG

AF

H. N. HUTCHINSON

MED BITRÄDE AF FLERA VETENSKAPSMÄN

EFTER ENGELSKAN

AF

O. A. STRIDSBERG

ANDRA DELEN

STOCKHOLM
BEIJERS BOKFÖRLAGSAKTIEBOLAG

STOCKHOLM

TRYCKT HOS P. PALMQUISTS AKTIEBOLAG 1904.

STOCKHOLMS UNIVERSITETS
BIBLIOTEK

rådande en konservativ anda, som är jämförlig med hinduernas. Isländarne ha emigrerat ganska mycket under de senaste åren och ha genom sin energi, intelligens och flit förvärfvat sig ett godt namn i Amerika och annorstädes.

Männen bära byxor, jackor och västar af kläde med fyra till sex rader blanka metallknappar. Fiskarena bära stora rockar af fårskinn, hvilka gjorts vattentäta genom att insmörjas med fårfett eller fisktran. Kvinnornas dräkt erbjuder ingenting af intresse.

Isländarnes föda utgöres till största delen af fisk. Hvetebröd ätes endast vid festliga tillfällen; vanligen bakas brödet af rågmjöl, som införes från Danmark.

TJUGUANDRA KAPITLET.

Arktiska Amerika och Grönland.

Före den stora emigrationsvågen från Europa, hvilken öfverspolade landet kort efter den spanska upptäckten (ty upptäckt var det dock) och eröfringen af Amerika, voro alla bebodda och beboeliga delar af Nya världen och Grönland befolkade af urinvånare, hvilka i mer eller mindre grad skilde sig från dem, som funnos på andra delar af jorden och hvilka vanligen utmärkte sig genom en stor fysisk likhet sins emellan. Med undantag af eskimåerna på Grönland och i det arktiska Amerika, hvilka, såsom nedan skall visas, skilja sig vidt från de öfriga af den Nya världens folkslag, kallades alla stammar af spanjorerna för »indianer», och indianer, vanligen med prefixet nord- eller syd-, ha de också sedan förblifvit. Dessa äro naturligtvis också de enda, som med rätta kunna göra anspråk på att kallas amerikaner, men detta namn har nu blifvit antaget af Förenta staternas hvita invånare, med hvilka vi dock här icke hafva något att skaffa, lika litet som med andra invandrare af europeisk härkomst eller med negrerna från Afrika.

Att större delen af

Grönlandseskimåer i snön.

En grupp Grönlandseskimåer.

Amerikas urbefolkning leder sitt ursprung från Ostasien och att invandringen ägde rum öfver Behrings sund är en teori, som numera är allmänt antagen bland alla, som äro i stånd att bilda sig ett pålitligt omdöme. Invandringen ägde tydligen rum så långt tillbaka i tiden, att det då ännu fanns landsförbindelse mellan Asiens ostligaste punkt och Alaska. Men åsikterna äro ännu delade, huruvida eskimåerna inkommo samma väg. Man har äfven framkastat den teorien, att deras förfäder kommit till den af eskimåerna bebodda delen af Amerika medelst en förmodad landsförbindelse mellan Europa och Grönland genom Island. Men

om den sistnämnda teorien är sann, måste ju eskimån ha ett helt annat ursprung än Nordamerikas typiska indianer, och man har sökt att leda deras ursprung till nordvästra Europas tidiga invånare. Sir William Flower är emellertid af den bestämda åsikten, att eskimåerna utgöra »en gren af de typiska nordasiatiska mongolerna, hvilka under sina vandringar norr- och österut öfver det amerikanska fastlandet — nästan lika isolerade som en öbefolkning, å ena sidan instängda af polarisen, å andra sidan af fientliga stammar, med hvilka de sällan beblandade sig — så småningom ha utvecklats till en typ, som skiljer sig ganska mycket från den man påträffar hos deras fränder som ännu finnas kvar på västra sidan af Behrings sund». En liknande åsikt hyses äfven af baron Nordenskiöld, hvilken anser tjuktjerna och koryakerna i nordöstra Asien som eskimåernas närmaste släktingar. Men den danske forskaren dr. Rink, hvilken betraktar Alaska såsom eskimåernas ursprungliga hemland, tyckes hylla teorien om stammens västliga ursprung. I samband härmed må nämnas, att det är den grönländska eskimån, som har att framvisa rasens typiska kännetecken, (särskildt långskalligheten, hvarigenom de skilja sig från de kortskalliga tjuktjerna och koryakerna). Och det är en fullt korrekt slutsats, att denna långskallighet så småningom utvecklats alltmera, ju längre rasen förflyttats från sitt förmodade ursprung i nordöstra Asiens bergstrakter. De som hylla satsen om eskimåernas europeiska ursprung påstå, att det just är grönländarnes långskallighet, som ger ett så starkt stöd åt deras teori.

Detta är emellertid icke platsen att diskutera en fråga, som är så omtvistad och invecklad, och sedan vi i opartisk form framställt för våra läsare de båda motsatta åsikterna, öfvergå vi till att beskrifva själfva folket.

Namnet eskimå är den moderna danska formen af det äldre franska esquimaux, hvilket senare härleder sig från ordet *eskimautesik* = en som äter rått kött, en benämning, som eskimåerna erhöllo af sina grannar algonkinerna. I Alaska och andra västliga af deras uppehålls-orter kalla sig eskimåerna *innuit* (folket). Samma namn uppdyker under formen *yuit* på asiatiska sidan af Behrings sund, där det finnes några få eskimåkolonier. På Grönland är rasens inhemska namn *karalit*.

Frånsedt koryakerna och tjuktjerna, hvilka af somliga auktoriteter betraktas såsom en

Eskimåer med släddar och kajak.

asiatisk gren af eskimåerna, har denna folkstam en ovanligt stor geografisk utbredning, i det att deras naturliga hemvist sträcker sig från Grönlands östra kuster till Behrings sund.

På Amerikas östra kust förekomma eskimåerna så långt söderut som till 50° nordlig latitud, i Labrador. Vid Hudsonvikens stränder ligger deras södra gräns mellan 55:te och 60:de breddgraden, under det att den sistnämnda breddgraden bildar den ungefärliga gränsen för deras förekomst på Alaskasidan af Behrings sund. Med undantag af två platser i västra Amerika, hvarest några indianstammar draga ned till kusten för att fiska, utgöra eskimåerna de enda urinvånarne i detta vidsträckta landområde. De Aleutiska öarna, hvilka utgöra en försettning på Alaskas sydvästra halfö, bebos af en något afvikande gren af eskimåerna — aleuterna. Äfven om man frånser de på smärre öar boende eskimåernas och grönländarnes fullständiga afskildhet från stamfränderna på Amerikas fastland, äro också de stammar, som bo på fastlandet, mer eller mindre fullständigt isolerade från hvarandra. Och denna isolering tjänar endast till att göra den slående likformigheten mellan de olika stammarna ännu märkvärdigare. Dr. Rink har indelat eskimåerna i följande grupper: eskimåerna på östra Grönland, eskimåerna på västra Grönland, hvilka så långt som till 74:de breddgraden äro danska undersåtar och fullständigt civiliserade, eskimåerna på norra Grönland, hvilka äro de mest ociviliserade af dem alla, Labrador-eskimåerna, hvilka äro till största delen tämligen civiliserade, centraleskimåerna, hvilkas hemvist sträcker sig från Hudsonbukten till Mackenziefloedens utlopp, samt slutligen de västra eskimåerna, från Barterön till Alaskas västligaste gräns.

Vid den tid, då denna gruppering uppgjordes, antog man, att eskimåerna alltid bodde på jämförelsevis kort afstånd från kusten, om icke vid själfva kusten, och att de lefde nästan uteslutande af fiske. Senare forskningar ha gifvit vid handen, att det existerar flera inländska stammar, som lefva af jakt och, i motsats till kustbefolkningen, stå i mer eller mindre liflig förbindelse med indianerna. Af denna rasernas sammanblandning har uppstått minst tre olika eskimåstammar i Alaska.

En eskimå.

Hvad beträffar antalet af de nu lefvande eskimåerna, kan man icke ens tillnärmelsevis uppgifva siffran. För några år sedan uppskattades den till i rundt tal 50,000, men det är mycket tvifvelaktigt, huruvida detta kan anses vara ens tillnärmelsevis riktigt. 1870, då de under Danmark lydande eskimåerna på västra Grönland räknades, uppgick deras antal till 9,588. Befolkningen var då fördelad på 176 olika vinterstationer, af hvilka blott en enda hade mer än 300 invånare, under det att 58 icke hade öfver 25. Vid den tiden uppskattades hela den infödda befolkningen på Grönland till föga mer än 10,000. Sedan danskarna tagit Grönland i besittning, har befolkningen aftagit, och som siffran under flera år tycks ha varit ungefär stillastående, finns det föga sannolikhet för att någon senare ökning ägt rum. I Labrador, hvarest då detta skrefs funnos sex mähriska missionsskolor, uppgick eskimåernas antal, enligt dr Packard, 1860 till 1,500. I ett bref till samme man från London, dateradt 1887, uppgifves det, att an-

talet eskimåer på den lilla kustremsan från Hamiltonsundet till Ungava i Labrador uppskattades till omkring 1,500. »Rasen», säger samme brefskrifvare, »är fullkomligt ren, men det finnes en del halfblods eskimåer, ty Hudson Bay-bolagets agenter och andra kolonister ha gift sig med eskimåkvinnor . . . För trettio år sedan var antalet eskimåer, som stodo under våra missionärers uppsikt, omkring 1,200, antagligen fullständigt rena eskimåer. Antalet är nu ungefär detsamma, inberäknadt kolonisterna och deras familjer.» Det må tilläggas, att i de danska kolonierna på Grönlands västkust äfven finnes en god portion halfblod.

Till sitt yttre såväl som till klädräkten och sättet att kamma sitt hår likna eskimåerna mycket tjuktjerna och koryakerna, ja till den grad, att en resande, som för första gången besöker de arktiska trakterna, säkert skulle ha svårt att skilja mellan dem. Alla, som äro af oblandad ras, ha det långa, stripiga, kolsvarta hår, som är kännetecknande för den mongoliska rasen i allmänhet, under det att ansiktsbildningen äfven är utprägladt mongolisk.

En eskimåkvinna.

Eskimåerna äro korta till växten, och denna deras litenhet förhöjes ytterligare genom klädräkten. Dr Robert Brown uttalar i en artikel i nionde upplagan af *Encyclopædia Britannica* den åsikten, att eskimåerna äro längre än man i allmänhet tror, och påstår, att deras längd varierar mellan fem fot, fyra tum och fem fot, åtta tum, under det att den i sällsynta fall uppgår till sex fot. Denna uppfattning förefaller emellertid öfverdrifven och beror kanske på mätningar af eskimåer af blandad ras. I ett häfte af *Science* för 29 juli 1887 uppger Mr. W. A. Ashe, enligt mått, som han tagit på sextio familjer (antalet individer ej uppgifvet), som bodde vid Hudsonfloden, att mannens medellängd är fem fot, fyra tum och kvinnans ungefär fem fot. Å andra sidan talar Nordenskiöld om eskimåerna i Port Clarence såsom varande af medelhöjd. Hos båda könen äro händerna och fötterna ovanligt små, men muskelutvecklingen är kraftig, ehuru männen vanligen visa benägenhet för tidig fetma. Då eskimåernas hud någon gång är befriad från det lager af tran och smuts, som vanligtvis betäcker den, är den till färgen gulbrun och för känseln flottig, ungefär som fett fläsk. Hos yngre kvinnor och barn skimrar en smula rött fram på kinderna. De unga kvinnorna se alltid behagliga ut, men efter giftermålet försumma de sitt yttre och bli snart rynkiga och till följd af sitt myckna stillasittande krokbenta. Trots sitt platta, breda ansikte med de feta kinderna och de sneda ögonen är eskimåernas utseende ingalunda obehagligt, äfven efter europeiska begrepp, i synnerhet som deras ansikte gärna och ofta upplyses af ett leende. Vid mognare år se dock männen, till följd af sin myckna vistelse utomhus, betydligt bättre ut än kvinnorna.

Pannan, som är låg och bakåtlutande, döljes af håret, som hos männen vanligtvis är klippt alldeles rakt tvärs öfver pannan, men hos kvinnorna får växa något längre och hänger ner i stripor kring ansiktet. Nackhåret får hos båda könen växa ut till sin fulla längd, och

männen bära det hängande nedåt axlarna. Hos kvinnorna flätas håret antingen i två långa flätor eller också samlas det till en stor utstående knut uppe på hufvudet. Eskimåerna ha, i likhet med öfriga mongoliska stammar, klen skäggväxt; männen ha vanligen en tunn mustasch, inga polisonger och mera sällan hakskägg.

Såsom redan är nämnt skilja sig eskimåerna från koryakerna och tjuktjerna genom sin större längd och sin smala hufvudform. Denna senare egendomlighet och likaså hufvudets ovanliga höjd når sin största utveckling på Grönland. I likhet med alla vilda stammar, hvilka icke förstöra sina tänder genom filning eller annan dålig behandling, ha eskimåerna förträffliga tänder, hvilka dock, till följd af deras födas beskaffenhet, vid äldre år äro afnötta nästan ända intill gommen.

Hvad beträffar halfblodseskimåerna, hvilka man träffar på Grönlands ostkust, skrifver dr Rink: »Vid ankomsten till Grönland blir man till en början mycket förvånad öfver att se eskimåer med ljust hår och fullkomligt europeisk ansiktsbildning, under det att språket och sedvänjorna äro lika fullständigt europeiska. Större delen af halfblodseskimåerna påminna dock mest om sydeuropeerna. Trots uppblandningen äro likväl de eskimåiska karaktärsdragen de öfvervägande och visa sig hufvudsakligast i den korta växten, de små händerna och fötterna och den bruna hyn.»

Eskimåerna äro ingalunda långlivade. Dr Packard omtalar, att den äldsta person han träffade vid sitt besök i kolonien vid Hopedale var en sjuttioårs kvinna — och hon var svår att skåda. Endast tre personer hade uppnått en ålder af sextio år, och i allmänhet är en man för tidigt åldrad vid fyrtiofem år till följd af höstsälfiskets mödor.

Civilisationen, eller hvad som går under detta namn, tyckes framkalla en abnorm dödlighet, delvis beroende på det innesittande lifvet. Vid Hopedale var befolkningen sommaren 1864 ungefär 200, men det omtalades, att under mars månad icke mindre än tjugo-

fyra personer dukt under för kölden. Vid Okkak och Nain hade fyrtyotvå personer dött under samma tid, och följaktligen hade öfver en tiondedel af den infödda befolkningen vid dessa stationer dukt under för bröstsjukdomar under loppet af en enda månad.

Hvad beträffar klädedräkten, så är det mest i ögonen fallande den likhet, som råder mellan de båda könen dräkt. Kvinnorna bära byxor och en rock, som mycket påminner om männens. Man har påstått, att denna likformighet har uppstått till följd af svårigheten att tränga sig igenom den trånga ingången till eskimåhyddorna. Vare därmed huru som helst, så förfärdigades eskimåernas kläder alltid förr af »sämskadt» skinn af säl, ren, isbjörn eller arktisk räf och hopsyddes med senor. Men i Danmarks grönländska kolonier har det numera blifvit brukligt att kläda öfver rockarna med bomullstyg, under det att särskildt kvinnorna använda brokiga europeiska tyger äfven till andra klädesplagg.

Ett par eskimåpojkar.

Tre eskimåbarn.

Männen bruka också låta göra sina ytterrockar af bomullstyg, och om somrarna bära de ofta byxor af samma material. Liknande förändringar ha äfven vidtagits af eskimåerna, som bo i de mähriska kolonierna i Labrador. Kvinnorna bära där ofta en gammal kattunskjol öfver sin vanliga dräkt. Och förändringen inskränker sig icke blott härtill, ty i de grönländska kolonierna har man äfven börjat minska längden på kvinnornas rockar och slopa de skört, hvarmed dessa brukade såväl fram som bak förlängas. Och som det säkerligen alltid i detta afseende rådt en ganska stor skiljaktighet mellan de olika stammarna, så kan man förstå, att följande skildring af eskimåernas dräkt måste vara mer eller mindre generell.

Rocken, som vanligen är längre för kvinnorna än för männen, är tätt åtsittande och har inga andra öppningar än för hufvudet och armarna. Männens rock är försedd med en kapuschong, hvilken, då det är kallt, användes till hufvudbeklädnad. Kvinnorna ha en mycket större kapuschong, som användes till vagga åt barnen, och deras rock är äfven försedd med ett skört, som vanligen är uppfästadt. På Grönland är detta skört jämförelsevis kort, men bland eskimådamerna i Labrador är det vida längre och nådde förr nästan ända ned till marken. Byxorna, hvilka antingen kunna vara åtsittande eller vida och hos kvinnorna vanligen räcka till eller något nedom knäet, äro instuckna i nätt arbetade stöflar af sälskinn. Dessa senare äro så lämpade för klimatet, att de användas af nästan alla européer, som besöka eskimåerna. Kvinnornas byxor garneras ibland med ejderns halsfjädrar eller med remsor af broderadt skinn, under det att stöflarna oftast äro färgade i olika färger och räcka ofvanför knäet, där de ibland vidga sig. Om vintern brukar en eskimå vara försedd med tvenne omgångar dylika kläder, af hvilka den ena har pälsen inåt, den andra utåt. I södra delen af det danska Grönland ha, enligt Dr. Rinks uppgift, pälsrockarna med den håriga sidan utåt

Eskimåfamilj.

eskimåerna i Alaska buro europeiska kläder, under det att andra åter voro klädda i byxor af säl- eller renhud, samt en lätt, mjuk *pesk* af murmeldjursskinn; öfver denna senare buro de ofta i regnigt väder en öfverrock af hopsydd tarmar. Eskimåerna äro mycket skickliga med sina händer, och deras kläder vittna äfven härom. Förr sydde man alltid med senor och en bennål, men nu användas ofta nålar af stål.

Med undantag af sommarmånaderna måste man alltid taga af stöflarna, så snart de bli våta, ty eljes skulle de frysa och bli hårda som trä. Inom de fattigare klasserna på Grönland, hvilka tyckas vara bland de sämst lottade af hela rasen, vidtages denna försiktighetsåtgärd långt ifrån alltid. Dessa människor utgöra ett exempel på hvad eskimåerna kunna uthärda och på deras okänslighet för stark köld, äfven då de äro dåligt klädda. Dr Rink berättar däröfver följande:

»Till hvilken grad eskimåerna öfverträffa europeerna i härdighet och uthållighet, det ser man bäst vid de fattigare stationerna, då vintern är ovanligt sträng, till och med i infödingarnes tycke. Man kan då få se människor klädda mera som sydeuropeer än som eskimåer. Barnen bära trasor, som knappast skyla deras nakenhet, och de äldres stöflar äro alldeles stelfrusna, till följd af att de icke aftagits på flera veckor.»

Som man ju lätt kan tänka sig, utmärka sig icke eskimåerna för personlig renlighet och ha en medfödd skräck för vatten såsom tvagningsmedel. Men det påstås, att mödrarna ibland slicka sina små barn rena, innan de lägga dem i en påse med fjädrar, hvilka få tjäna på en gång som madrass och täcke. Hvad beträffar de personliga prydnaderna, så får man ibland hos kvinnorna i närheten af Port Clarence se fina tatueringar på kinderna. Aleuterna och de rena eskimåerna på södra sidan af Mackenziefloden sticka in en flat benskifva i underläppen, liksom deras sydligare grannar, Thlinkit-indianerna, från hvilka de troligen hämtat detta bruk. Dr Dall har emellertid anmärkt, att ingen jägare, som är utsatt för de i de af eskimåer bebodda nordligare distrikten rådande isiga vindarna och kalla vintrarna, kan ha härdat ut med en dylik prydnad, emedan köttet ofvanför snittet skulle visa benägenhet för frostskada och äfven i andra afseenden vållat ett olidligt obehag. Följaktligen påträffa vi i de nordligare distrikten tvenne mindre skifvor instuckna i mungiporna, i stället för aleuternas stora skifva

för länge sedan försvunnit, ehuru de ännu bibehållas i norra Grönland, där de också göras längre. Förutom de ofvannämnda klädesplaggen bruka eskimåerna stundom bära skjortor och västar af sjöfåglars skinn och dun samt strumpor af renkalfs-hud. Ibland förfärdigas rockarna af fågelskinn med fjädrarna utåt, och till dessa tycks man i allmänhet använda ejdernas underbart mjuka och varma bröstskinn. Baron Nordenskiöld omtalar, att flera af

i underläppen. Hålen i läppen mäta hos eskimåerna vid Port Clarence ungefär en tum i längd, och läpprydnaderna bestå oftast af stora stycken af ben, glas eller sten.

»Dessa prydnader», skrifver baron Nordenskiöld, »borttogos ofta och då slöto sig kanterna efter hålen så tätt tillsammans, att ansiktet icke blef i någon nämnvärd grad vanställdt. Många hade dessutom äfven ett hål framtill i underläppen. Men det föreföll mig, som om detta egendomliga bruk vore på väg att försvinna eller åtminstone utbytas mot det mera europeiska bruket att borra hål i öronen i stället för i läpparna. En nästan fullvuxen flicka hade ett band blåa glaspärlor hängande från näsan, i hvars brosk man borrar ett hål, men hon föreföll mycket generad häröfver och gömde hufvudet i sin mors *pesk*, då hennes prydnad buro armband af järn eller koppar, hvilka liknade tjuktjernas.»

Kusteskimåerna, hvilka varit längst kända af européerna, äro såväl jägare som fiskare och erhålla sin hufvudsakliga föda från hafvet; de lefva nästan uteslutande af animalisk föda. Med undantag af några få rotfrukter, sjötång och bär använde eskimån i sitt naturtillstånd mått af importerad vegetabilisk föda, såsom bröd, korn och ärter. Fruset kött förtäres ofta rått, men färskt kött kokas vanligen. Blod samt den halfsmälta föda, som tages ur renens mage, ingår äfven som ingredienser i matsedeln. Det är en mycket allmän föreställning, att späck utgör ett för eskimåerna mycket vanligt födoämne, men detta är ett misstag, emedan denna vara är alltför värdefull för att användas på detta sätt. Den måste bevaras till bränsle och lyse under den långa, mörka vintern.

Infödingarna i det inre af Alaska, hvilka stå i ständig förbindelse med de athapaskiska indianstammarna, jaga villebråd i ganska stor skala, ehuru de äfven fånga sötvattensfisk. Dessa inlandseskimåer visa i många trakter omisskänneliga tecken till beblandelse med sina grannar indianerna, och dr Rink har lyckats skilja Alaska-eskimåerna i följande tre afdelningar: För det första de resliga, magra inbyggarna vid Kotzebue-sundet, hvilka alltid se hungriga ut och hvilkas föda äfven utgöres af fisk, murmeldjur och ripa. För det andra de kraftigt byggda nualokerna, hvilka bo i högländerna och lifnära sig med renkött, fårkött och åtskilliga fågelarter samt till en viss grad äfven med fisk. Slutligen och för det tredje de korta, klumpiga eskimåerna vid den arktiska kusten, hvilka troligen representera den renaste rasen och hvilkas föda utgöres af renkött, hval och säl. På Grönland jagas myskoxen i stor utsträckning.

Vi ha redan nämnt de flesta djur, hvilka tjäna till föda åt detta härdiga folk. Men det må tilläggas, att under det eskimåerna någon gång skaffa sig en festmåltid af någon på stranden uppkastad hvalross eller rörhval, utgör den hvita hvalen,

Eskimågumma från Grönland.

En eskimåskönhet.

som utmärker sig genom sin glittrande hvita hud, samt narhvalen deras vanliga byte. Jämte dessa fånga de flera arter af säl, under det att de i trakten af Behrings sund kunna fånga sjöbjörnar och sjölejon, hvilka dock numera äro skyddade af stränga lagbestämmelser. Hvalskinn (*matak*) utgör en omtyckt läckerhet.

Af alla eskimåernas uppfinningar är väl kajaken den mest karaktäristiska och utgör rent af en lifsbetingelse för alla kusteskimåer. Oaktadt kajaken varierar något i fråga om storlek och konstruktion, påträffar man den från Behrings haf till östra Grönland, men det är först i det sistnämnda landet, som den når sin högsta fullkomning. Man kan beskrifva den som en skyttelformig kanot, förfärdigad af sälskinn, spändt öfver en stomme af trädgrenar och klyftor af hvalbarder. Kajaken är öfvertäckt och har en öppning, som är nätt och jämt så stor, att en man kan krypa ned genom densamma. En af dessa grönländska kanoter mäter 18 fot i längd och 2 fot i bredd, och som den är mycket lätt, kan en man vid landstigningen mycket väl bära den upp på stranden. Förutom roddaren kan en sådan kanot bära

en tyngd af 200 skålpund. Under det att på Grönland kajakernas stomme vanligen förfärdigas af hvalbarder, använder man i Labrador granträ. Följden häraf är den, att Labrador-kajakerna äro bredare och klumpigare, men på samma gång stadigare. Kajakern för sin kanot med en dubbelbladig åra, hvilkens kanter äro beslagna med ben. Kajakern måste, för att kunna stå emot det isiga hafvet, bära en särskild vattentät dräkt, hvilken består af en rock, förfärdigad af tarmar eller skinn och försedd med vantar, så att endast den roendes ansikte är utsatt för elementerna. Vid lugnt väder eller i de mera skyddade vikarna användes en kortare rock, hvilken är tillräcklig att skydda den öfre delen af kroppen, då en våg spolar öfver kajaken.

Oaktadt stål och järn under de senare åren i hög grad undanträngt ben eller huggen sten som spjut- eller harpunhufvuden, så är det nog troligt att de senare öfverallt utgjort det ursprungliga materialet.

Men kajakerna äro ingalunda de enda båtar, hvilka detta äfventyrslystna folks uppfinningsförmåga förstätt att uttänka. De ha äfven den starkare och rymligare uniaken, eller kvinnornas båt, hvilken användes, då stammen flyttar från en jakt- eller fiskestation till en annan. Dessa båtar, hvilka

En eskimåyngling.

likaledes äro öfverdragna med skinn, äro alldeles flatbottnade, och längden varierar mellan 25—37 fot med en bredd af fem fot och ett djup af två och en half fot. På Grönland kunna de större båtarna bära en last af 3 ton, under det att de vanligast förekommande smärre båtarna endast kunna bära halfva denna vikt. Emedan endast stommen och roddar-bänkarna äro af trä, kunna äfven de större uniakerna utan svårighet transporteras på land af sex till åtta man. Dessa båtars smidighet gör det möjligt för dem att motstå vågornas kraft, men icke desto mindre undvika deras roddare så mycket som möjligt att utsätta dem för sådana vådor. Ehuru dessa båtar lätt kunna blifva sönderskurna af den skarpa drifisen, äro de infödda så skickliga i att styra, att de kunna föra sina uniaker genom sund, i hvilka det knappast synes något isfritt vatten. Då båtarna äro i bruk, blir skinnet i botten nästan genomskinligt, så att man kan iakttaga vattnets rörelser. I södra Grönland behöfver man byta skinnbeklädnaden en gång om året, men på norra Grönland varar den minst ett par år.

Vi ha redan talat om harpuner och spjut och måste tillägga, att hufvudena på de senare af ordinär storlek äro omkring tre fot långa och ha vackert snidade kanter. Då roddaren använder harpunen, är han försedd med en lina, vid hvilken harpunen är fästad. Vanligen harpuneras sälen eller hvalen på ungefär 25 fots afstånd. Då djuret träffats, dyker det genast, hvilket gör att linan med stor snabbhet rullar upp sig. Om linan skulle ha råkat att fastna i kajaken, kantrar denna ofelbart, och roddaren har föga eller ingen utsikt att rädda sitt lif. Men om allt går lyckligt, kan man med tillhjälp af linan och flötet följa det sårade djurets spår, och då jägaren kommit inom kashåll, slungar han sitt spjut mot djuret. Denna manöver upprepas flera gånger, och då offret slutligen blifvit alldeles utmattadt, närmar sig jägaren och sticker det med ett kort spjut eller en jaktknif.

För att fånga lax eller annan fisk använda eskimåerna ref, stundom försedda med dubbla eller tredubbla krokare med spetsar af ben eller ståltråd och äfven ett sänklod af ben med fiskkrokar. Äfven användes metspö med lina och flöte, men det skulle bli för långt att beskrifva dessa samt många andra redskap. För att under sommaren skydda sina ögon för den bländhvita snön, begagna eskimåerna ett slags glas-ögon af trä, hvilka fästas medelst fint flätade snören af senor. Skålformiga lampor af fetsten, fyllda med säl- eller hvaltran och försedda med veckor af mossa, utgöra outhärliga artiklar i ett eskimåhushåll. Utan dessa skulle lifvet vara alldeles omöjligt att lefva i dessa dystra trakter, ty de skänka både värme och ljus. Dessa lampor förskrifva sig säkert från en mycket aflägsen tidpunkt, och troligen leda de sitt ursprung från sydligare trakter, ty utan deras hjälp skulle eskimåerna aldrig kunnat uppnå sitt nuvarande hemvist.

Men eskimåens uppfinningsförmåga inskränker sig ingalunda till åstadkommandet af rent praktiska ting; de ådagalägga äfven stor skicklighet i att snida prydnader af ben och trä. Vanligen återgifva de djurhufvuden, ehuru man äfven ibland kan få se hela kroppen utförd, och dessa sniderier utmärka sig icke blott för stor naturtrohet, utan äfven för stor skicklighet i utförandet. Några synnerligen vackra exempel på denna handaslöjd finnas afbildade i Nordenskiöld's »Vegas färd kring Asien och Europa».

En eskimåflicka och barn.

En grupp eskimåer med deras tält af säl- och björnskind

Ännu ha vi icke omnämmt de välkända eskimåhundarna och slädarna, för hvilka dessa äro dragare, men särskildt på Grönland utgöra de en viktig faktor i eskimåernas lif. Hundarna äro vackra, ehuru de ha ett starkt släktttycke med vargar; de behandlas brutalt af sina herrar och få vanligen lifnära sig på affall. Slädens medar utgöras af ett par sex fot långa plankor, hvilka sammanhållas af tvärslåar, som bilda säten. Slädens inredning fullständigas af tvenne upprättstående stänger, placerade i slädens bakre ända, hvilka användas dels till hjälp vid påstigningen, dels för att styra släden med, då körsvennen följer till fots efter densamma. Dessa slädar bli mycket lätta och elastiska därigenom att det hela är sammanbundet medelst rep af renhud. Material till slädarnas byggande får eskimån hufvudsakligast från hafvet, emedan stora massor drifved kastas upp på stränderna i de trakter, som bebos af eskimåerna. Åtta hundar kunna draga en last om 500 skålpund med en hastighet af fyra till fem engelska mil i timmen, men på blank is kan ett uthviladt spann hundar tillryggalägga ända till sexton engelska mil i timmen.

Hvad beträffar bostäderna, så bestå sig eskimåerna den lyxen att ha olika sommar- och vinterbostäder. Detta är emellertid icke så mycket en lyx som en nödvändighet, emedan sommarens töväder gör den under vintern samlade smutsen absolut outhärdlig, när den tinat upp. Dessutom medför nödvändigheten att fiska och jaga behovet af ett boningshus, som under sommaren och hösten med lätthet kan flyttas. Ehuru eskimåerna i vissa trakter uppföra hyddor af snö med isskifyvor till fönster och använda dessa som vinterbostäder, äro på Grönland dylika snöhyddor endast kända genom traditionen och ha ersatts af solidare byggnader. Grönländarnes vinterkojor äro delvis belägna under jorden; enligt europeiska begrepp äro de skäligen usla, men lämpa sig dock ej illa för klimatet och för invånarnes enkla behof. »Till följd af att de äro uppförda af sten, jord och torf, visa väggarna en viss benägenhet

En nordamerikansk indian i högtidsskrud.

att förskjutas», skriver dr. Rink, »men taket, som utgöres af torf, lagd öfver drifved, följer då med, och det hela, som blifvit sammanfogadt af frost och fukt, är fullständigt ogenomträngligt för vinden. Fönstren, som äro tillverkade af sältarmar, insläppa endast en sparsam dager, men under större delen af vintern är solen osynlig, och då dagarna bli längre, tillbringar man större delen af den ljusa tiden ute i det fria. I de ursprungliga kojorna hade boningsrummet ingen skorsten eller eldstad, utan lamporna måste tjäna på en gång till belysning, uppvärmning och matlagning. Ibland fanns det dock ett slags litet kök i ett sidorum strax bredvid dörren. Luftväxlingen sker hufvudsakligast genom den långa och smala passage, som bildar ingången till huset. Vid första inträdet måste man stiga ned ett par steg, men i passagens bortre ända leda steg uppåt rakt in i rummet. . . Genom att lämpligen afpassa passagens längd och bredd erhåller man tillräcklig ventilation, ty det finnes ingen dörr, endast ett löst förhänge af skinn, som ibland användes till att stänga för öppningen. Man gör ett rökhål i taket, och den ofantliga skillnaden mellan temperaturen ute och inne förklarar, huru så litet luft som 100 kubikfot kan vara tillräcklig per individ. I husets enda rum löper en bänk längs väggen midt emot fönstren och skiljes medelst låga skärmar i särskilda bås för de olika familjerna. Väggarna äro behängda med hudar, och golvet är belagdt med flata stenar.» Till denna förträffliga skildring kan bifogas, att från taket hänger en lampa, och att på lämpliga krokar från densamma nedhänga harpuner, spjut m. m. Hettan i rummet hindrar vattnet från att frysa, och golfvets midt upptages därför i de flesta fall af en mer eller mindre smutsig och obehaglig pöl. I de danska kolonierna på Grönland såväl som i flera trakter af Labrador finnas många hus, som vida öfverträffa det ofvan skildrade, men som dessa äro af europeiskt ursprung, behöfva de ingen närmare beskrifning i denna

En grupp nordamerikanska indianer.

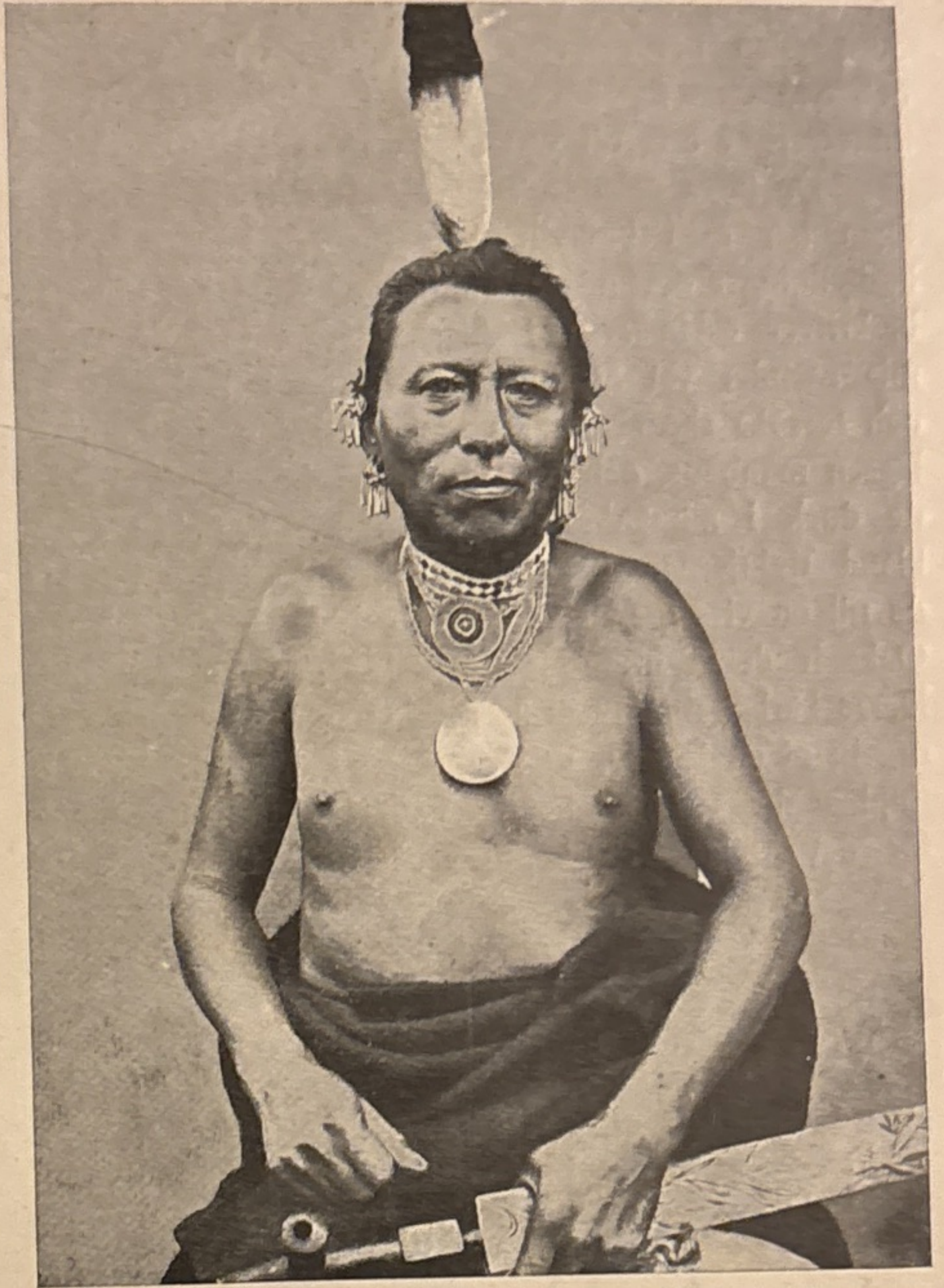
bok. Hundarna få i allmänhet söka skydd i passagen, ja, ibland få de icke ens detta skydd, utan äro tvungna att uthärda den arktiska vinternattens köld och mörker.

Vi ha i förbigående nämnt, att eskimåhyddorna på Grönland bebos af två eller flera familjer, men detta är ett bruk, som är inskränkt endast till detta land. Öfverallt annorstädes bebor hvarje eskimåfamilj sitt särskilda hus. Offentliga byggnader äro fullständigt okända för eskimåerna. I och med solens återkomst öfvergifva eskimåerna sina vinterhyddor och begagna klockformiga skinntält, i hvilka de tillbringa sommar- och höstmånaderna. Ett förhänge af sältarmar täcker ingången till tältet, emedan detta material är tillräckligt genomskinligt för att genomsläppa dagsljuset. Eldstaden befinner sig utanför tältet.

Följande skildring af eskimåernas dagliga lif i Labrador är lämnad af en mährisk missionär. Från maj till december äro de olika familjerna spridda längs kusten på sina fiskestationer. Då männen i maj återvända från sina renjakter,

draga de till öarna nära kusten för att jaga säl, och här stanna de till slutet af juni, då kustisen har smält. Då männen i sina kajaker återvända till vinterkvarteren, föra de med sig de större båtarna (numera ofta segelbåtar), i hvilka de frakta sina familjer uppåt floderna i och för laxfiske, och sedan följer det stora torskfisket. På hösten återtages renjakten, under det att tiden från november till jul upptages af höstsälfisket. Vid denna tid bemöda sig männen att fånga sälarna från sina kajaker genom att drifva dem genom den tunna isen eller också fånga dem i nät. Så snart vikarna och sunden bli isbelagda, är det naturligtvis omöjligt att längre fånga sälarna i nät, och eskimåerna vända då sin uppmärksamhet till de säl, som blifvit inestängda i vikarna. Vid jultiden ha eskimåerna åter slagit sig till ro i sina vinterkvarter, och det är vid denna tid, som missionärerna komma mest i beröring med dem.

Vi ha redan talat något om säljakt från kajakerna, men ännu icke nämnt något om säljakt på isen. Då hafvet fryser till om hösten i lugnt väder, blir ytan jämn, så att sälarna under densamma äro alldeles utestängda från luften. Följaktligen måste hvarje säl underhålla ett andhål, hvars kanter så småningom höjas, under det att den omgifvande isen håller sig tunn och antar formen af en upp- och nedvänd bål. Då eskimån nalkas detta hål i en båt med den håriga sidan vänd utåt, måste jägaren smyga sig upp och sticka sitt offer, innan detta hinner bli förskräckt. Men detta fångsätt kan endast praktiseras om hösten och vid de sällsynta tillfällena, då en fullkomligt slät och obruten is bildas. Säljakt om vintern innebär

En nordamerikansk krigare.

en tröttsam, tråkig väntan under en intensiv köld vid de större ordinarie andningsplatserna. Som sälen hör det allra minsta buller, måste man intaga en afvaktande ställning intill hålet och vid en temperatur af 20 grader under noll under den fullständigaste tystnad afvakta att djuret stiger upp till vattenytan, hvilket kanske kan dröja timmar.

De flesta resande, som besökt eskimåerna, tala väl om deras karaktär i allmänhet. Visserligen har man beskyllt dem för en böjelse att ljuga och stjäla, men dr Rink anser dessa beskyllningar ogrundade, åtminstone hvad beträffar Grönlandseskimåerna. Baron Nordenskiöld beskriver eskimåerna i Alaska såsom varande vänliga och tillmötesgående, sedan det första misstroendet väl är öfvervunnet, samt hederliga i alla uppgörelser, oaktadt de gärna tugga och försöka sko sig, när tillfälle erbjudes. Kvinnornas ställning föreföll i intet afseende underlägsen männens, och oaktadt barnen icke få någon uppfostran efter europeiska begrepp, verkade de dock i allmänhet väluppfostrade. Kärleken till starka drycker tycktes mindre allmän än bland tjuktjerna. I Alaska tyckas de flesta infödda vara hedningar, men i Labrador voro de till en viss grad civiliserade och kristnade, och största delen kunde läsa, skriva och räkna. Oaktadt deras minne är särdeles godt, visa de minst skicklighet i denna senare färdighet. Deras kärlek till musik är mycket utpräglad, och vid många af de mähriska stationerna spelas orgeln af en infödd, under det att kören utgöres af eskimåer. Såsom man ju kan vänta till följd af deras skicklighet i träsnideri, ha de lätt för att teckna och rita kartor. Deras känsla för det löjliga och komiska är starkt utvecklad, hvilket gör att de gärna härma personliga

Nordamerikanska höfdingar med hustrur och barn.

egenheter, liksom de gärna taga efter främmande vanor, bruk och nöjen, särskildt danser och lekar. Spelpassionen kan dock icke betecknas såsom någon för dem utmärkande last, ehuru de äro roade af spel. Då Nordenskiöld anlände till Port Clarence, kom en del eskimåer ombord för att sälja eller byta ut sina varor. »Som jag var mycket angelägen om att skaffa mig ett rikhaltigt material för jämförelse mellan eskimåernas och tjuktjernas husgerådssaker», skriver Nordenskiöld, »undersökte jag mycket omsorgsfullt de skinnpåsar, som infödingarna medförde. Härvid tog jag fram det ena föremålet efter det andra, ett tillvägagående, som de icke motsatte sig. En af dem tycktes dock ogärna se, att jag gick till botten af hans påse, men just detta retade mitt begär att få veta hvad som fanns gömdt där. Halft med våld lyckades det mig också, och hvad fann jag väl på botten af påsen? Jo, — en laddad revolver!» På Grönland är det brukligt, att man vid ett köp öfverlämnar åt den köpande att bestämma priset på varan, likaså visa eskimåerna en stor motvilja för att binda sig genom något skriftligt kontrakt.

En Chippewa-indian.

En Ma-Gi-Ga-Bow-höfding.

En Chippewa-höfding.

En Sioux förbrytare.

Nordamerikansk indian.

Eskimåerna iakttaga stor yttre anständighet, men i privatlivet lär deras moral vara tämligen klen, och det påstås, att kvinnorna i detta afseende äro betydligt sämre än männen. Men det kan ju vara glädjande att höra, att såväl i detta som i flere andra afseenden beröringen med civiliserade folk tyckes ha bidragit till infödingarnas förbättring.

Ingen eskimå har någon större personlig egendom; deras lefnadssätt tvingar den, som äger någon föda, att dela med sig åt dem, som äro utan. Denna vana har bidragit till rasens allmänna stillastående och till den brist på förutseende och eftertanke, som utmärker densamma. Mången resande har till följd af dessa och andra tecken dragit den slutsatsen, att fullständig likställighet råder mellan de olika individerna och att det icke existerar någonting sådant som rangskillnad. Men senare undersökningar ha gifvit vid handen, att detta är ett

misstag, åtminstone i somliga trakter. Dr Rink anmärker, att »hvarje större hushåll, som omfattar flera familjer, har en höfding, hvilken vördas och åtlydes lika samvetsgrant som kommunernas eller styrelsernas öfverhufvud hos andra folk».

I likhet med de öfriga amerikanska infödingsspråken är eskimåspråket af hvad man kallar den polysynthetiska typen och har öfver hela det område, som bebos af eskimåer, bibehållit en ovanlig likformighet i uttal och byggnad. Att döma af följande exempel, som citeras af dr Rink, hör eskimåspråket icke till dem, som man gärna skulle vilja lära sig eller använda i hvardagslag: »Suerukame—autdlassoq—tusaramiuk—tuningingago—iluarigilat» = »De ogillade att han icke gifvit honom något, eftersom han hört, att han skulle gifva sig af, emedan han var utblottad på allt.» Lyckligtvis användas icke sådana fruktansvärda ord i dagligt tal, men de kunna dock förekomma. En ganska stor litteratur är tryckt på eskimåspråket såväl för eskimåerna på Grönland som i Labrador, och två eskimåer ha uppträdt som författare.

I jämförelse med andra af Amerikas infödingar ha eskimåerna få bruk och ceremonier, som stå i samband med födelse, död och giftermål. Ett barns födelse tycks icke hos dem

ursprungligen ha varit åtföljdt af några som helst ceremonier, ehuru numera vid missionsstationerna en skara fränder och vänner samlas vid ett barns dop, liksom äfven födelsedagarna firas med fester. Äfven tillställas fester, när en gosse infångar sin första säl eller nedlägger något större villebråd.

Hvad giftermålet beträffar, så togs bruden alltid förr med våld från sin faders hem, men allt eftersom kristendomen vunnit insteg, har detta bruk mer och mer blifvit bortlagdt, tills det nu icke alls förefinnes på de platser, där kristendomen är utbredd. I allmänhet förmedlas numera äktenskapen af prästerna inom de fasta boningsorterna på Grönland, i det friaren nämner sin älskades namn för prästen. Det tycks höra till etiketten, att den tillkommande bruden visar en fullständig likgiltighet för sin friares anbud och att hon i allmänhet endast svarar ja under förevändning att därigenom följa sin andlige rådgifvares önskan. Detta bruk har naturligtvis lagt en ansenlig makt i prästernas händer, men denna makt missbrukas sällan. Vid alla missionsstationer ingås äktenskapen enligt den kristna ritualen, och inga bröllopsceremonier af äldre ursprung finnas att anteckna.

Icke heller är det mycket att säga om begrafningar. I forna tider begrofvos de aflidna på toppen af låga kullar under stenhögar af ansenlig storlek. Mr Holme, som upptäckt omkring 70 eskimågrafvar på Eskimå-ön väster om Rigolet i Labrador, beskriver dem på följande sätt: »Dessa grafvar voro ungefär af det bland eskimåer vanliga slaget; de äro belägna ofvan jord och utgöras af stora, ohuggna stenblock, hvilka placerats så att de bilda en aflång graf, som inuti mäter två fot i längd och en och en half fot i bredd. Många af dessa grafvar ha ofredats af björnar och vargar, men i de flesta lågo en hufvudskalle och ben.» Äfven doktor Packard omtalar, att han år 1864 vid Hopedale i Labrador påträffade tvenne eskimågrafvar på toppen af en kal kulle. Skeletten lågo i något, som föreföll att vara en naturlig remna i berget, och voro öfvertäckta med några flata stenar. Grafplatsen utmärktes genom en vertikal stör, som var instucken i springan.

Missionärerna tyckas ha betraktat detta gamla begrafningssätt såsom hedniskt och vidtogo därför sina mått och steg för att afskaffa det. Men det nya begrafningssättet synes ingalunda vara någon förbättring af det gamla. Som marken är stenig och frusen, är det mycket besvärligt, särskildt om vintern, att begrafva de döda på europeiskt sätt, och följderna är den, att begrafningsplatserna vanligen befinna sig i ett högst otillfredsställande skick. Före begrafningen syr man in den döde i ett skinn eller lägger honom i en enkel träkista, som sedan vanligen på ett högst otillräckligt sätt öfver-

Nordamerikansk indian med piptomahawk.

Northamerikansk hälling med fjäderkrönt.

täcktes med jord och stenar. Ursprungligen var det brukligt, att den dödes familj under en längre tid afhöll sig från hvarje slags arbete och samtidigt värdeslödade sin klätsel och sin hår. Likaledes brukade man allmänt undvika att använda den afhönes verktyg och vapen eller bära hans eller hennes kläder. Dessa gamla bruk iakttagas ännu mer eller mindre strängt på Grönland, eller gjorde det ännu ännu för några år sedan, men i fråga om kläderna anser man, att en auktion på den dödes kläder bryter förvöllningen.

I likhet med språket har äfven eskimäernas ursprungliga religion visat en stor likförmighet öfver hela det af eskimäer behödda området. Den ledande tanken i deras religion är att hela världen styres af öfvernaturliga varelser, som kallas *innua* eller ägnare. Eskimäernas religion har på följande sätt sammanfattats af dr R. Brown: »Jorden och hafvet hvilat på pelare och öfverskylda en underjordisk värld, hvilken är tillgänglig medelst vissa bergsklyftor och vattendrag. Himlen utgör martern till en öfverjordisk värld, till hvilken somliga komma efter döden, under det att andra — goda eller dåliga — ha sitt hem i den underjordiska världen. Här bo *arsusut*, folket, som lever i öfverflöd. Den öfre världen däremot är kall och karg, och här leva *arsuruit* eller bollspelarna, så kallade, emedan de spela boll med ett hvalrosshufvud, hvilket ger upphof till *auwara hvalas*. Medierna mellan *innua* och människosläktet äro så kallade *angahuk* eller trollkarlar, hvilka äga den underbara gifvan af

angahuk — eller förmågan att försätta sig i ett tillstånd af *angahuk* — hvilken de förvärfvat sig med tillhjälp af en skyddsande, som kallas *torruk*, som åter i sin ordning styres af *torrusut*, den högsta gudomligheten eller djävulen.» Ett slags trolldom, som kallas *kusianek* eller *alsinuk* anses vara orsaken till plötslig sjukdom eller död.

De lägre varelserna i denna teokrati äro allför talrika för att här kunna uppräknas, men det må anmärkas, att gudomliga belöningar och straff drabba oss i hög grad redan i detta lifvet, under det att de tillkommande belöningarna eller straffen äro endast dunkelt antydda. Under kristendomens inflytande försvinna naturligtvis dessa gamla föreställningar allmerta, ehuru några af de gamla namnen af missionärerna användts för att beteckna de bibliska begreppen för godt och ondt.

Förr hade eskimäerna på Grönland och äfven i andra land sina egna nationella singer, hvilka de sjöngo vid festliga tillfällen, men äfven dessa ha till största delen ersatts med europeiska. Genom gamla teckningar har man kunnat sluta, att vid dylika festligheter en grupp bildats, i hvares mått stod den förnämste singaren, som sjöng till ackompanjemang af en trumma, i det han på samma gång dansade och gestikulerade.

Beträffande andra bruk vilja vi endast flyktigt omnämna ett par. Förr brukades det bland eskimäerna, att man som hälsning gned näsorna mot hvarandra, men i de grönländska

En Sioux-höfding från Dakota med piptomahawk.

Nordamerikansk indianhöfding.

kolonierna har detta bruk alldeles öfvergifvits, utom i fråga om att smeka barn, och nu finns det icke längre något nationellt hälsningssätt. Då en gäst anländer till eller lämnar ett hus, yttras vanligen ingenting, ehuru någon gång afskedsordet *inudvluaritze* (lef väl) kan uttalas. Mycket egendomlig är grönländarnes motvilja för att uttala sina egna namn. När man frågar dem hvad de heta, låta de vanligen någon annan besvara frågan. Amuletter och skydd mot trolldom (*serratit*) åtnjuta ännu ett högt anseende, och ganska egendomligt är, att helt vanliga europeiska artiklar, såsom kaffebönor och tidningslappar betraktas såsom de allra verksamaste amuletterna.

TJUGUTREDJE KAPITLET.

Nordamerika.

Söder om det arktiska landområde, som bebos af de i föregående kapitel omnämnda eskimåerna, var ända till tiden för Columbi ankomst hela det vidsträckta amerikanska fastlandet från Brittiska Columbia, Vancouverön, Newfoundland och St. Lawrencevikens stränder i norr och ända ned till Eldslandet i söder befolkadt af amerikanska indianer, af hvilka en del då lefde såsom vilda nomader, under det andra bebodde folkrika städer och hade tillägnat sig många af ett civiliseradt samfunds vanor och konstfärdigheter. Sedan den tiden ha dessa landets ursprungliga invånare visat en stadig tendens att antingen försvinna för de så småningom framträngande hvita raserna eller att förlora sin ursprungliga rena typ genom att mer eller mindre fullständigt uppblandas med dessa senare. Det sätt, på hvilket de kaukasiska rasernas oemotståndliga utbredande öfver den amerikanska kontinenten försiggått, och de infödda stammarnas samtidigt skeende försvinnande eller uppblandning med inkräktarna, har emellertid varierat högst betydligt för olika delar af landet. De forna aztekerna, mayaerna och peruvianerna bortsopades helt enkelt såsom skilda nationer af de spanska eröfrarne, under det urinvånarne på de västindiska öarna redan tidigt försvunnit och ersatts af afrikanska negrer. I många andra delar af Central- och Sydamerika sammansmälte de mera civiliserade infödingarna med de spanska och portugisiska inkräktarna och gånvo därigenom upphofvet till de blandade raser, som nu bebo dessa trakter. Å andra sidan har inom större delen af Nordamerika förhållandet varit ett helt annat. Där utgjorde de ursprungliga invånarne till största delen nomadstammar, som voro spridda öfver de öppna prärierna, och under en ganska lång tidrymd voro dessa stammar i det inre af landet ganska litet berörda af de europeiska nybyggarna på landets ostkust. Dessutom ha — med undantag af fransmännen i Kanada — de inflyttade européerna

En nordamerikansk indian.

En amerikansk indian med hustru.

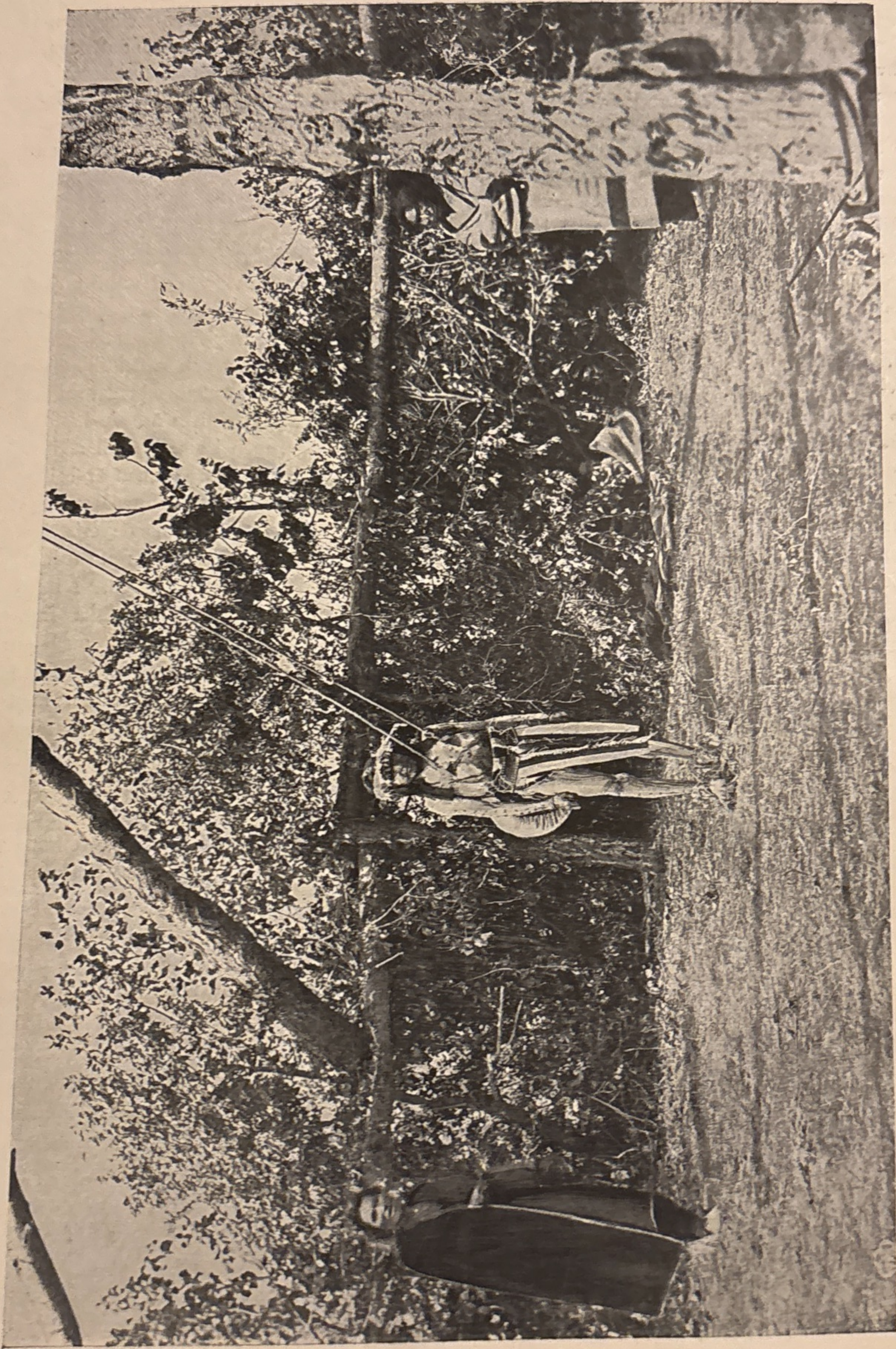
endast helt obetydligt blandat sig med infödingarna, hvadan en skarp demarkationslinje kan sägas fortfarande skilja den hvita rasen från »rödskinnen». Så småningom ha emellertid de senare drifvits allt längre tillbaka, så att de numera äro till största delen begränsade till vissa bestämda områden, där de erhålla understöd af Förenta staternas och Kanadas regeringar. Att indianerna dragit sig tillbaka från stora områden i nordvästra Amerika, därtill har under senare år i ej ringa grad bidragit den amerikanska bisonoxens utdöende, ett djur, af hvilket tusentals urinvånare varit beroende för sin existens. Oemottaglig för det civiliserade livets högre kultur och ådagaläggande en utpräglad motvilja för åkerbrukarens mödosamma värf, är den »röde mannen» äfven i dessa områden stadd i försvinnande, och tecken tyda på, att han kanske snart nog kommer att helt och hållet utdö. En amerikansk forskare, J. O. Dorsay, har dock påvisat, att i somliga delar af de västra staterna den röda befolkningen tenderar att absorberas af det hvita elementet. Men denna absorption har öfverallt skett så, att infödingarna

upphört att vara indianer och blifvit medlemmar af civiliserade samhällen. »I Minnesota», till exempel, »betraktas alla af blandadt blod — det vill säga af hvit och indiansk härstamning — såsom medborgare. Detsamma gäller äfven för öfriga stater; och privilegiet utsträcker äfven till dem, som icke äro af blandadt blod. Äfven under nuvarande förhållanden kunna indianerna blifva medborgare, om de lämna sina för dem bestämda uppehållsorter.»

Det är af vikt att lägga på minnet, att alltifrån den aflägsna tid, då Amerika mottog förfäderna till sin ursprungliga befolkning (med undantag af eskimåerna) och till tiden för den spanska eröfringen, inga inflyttningar från gamla världen ägt rum. Det är visserligen sant, att då och då ett fartyg med sin besättning kan ha strandat vid någon af Amerikas kuster, men trots alla motsatta påståenden är det ju alldeles påtagligt, att dylika tillfälliga små främlingshopar icke ha kunnat lämna något varaktigt spår efter sig bland den nya världens ursprungliga befolkning.

Ända till den spanska eröfringen voro sålunda Amerikas infödingar fullkomligt isolerade från den öfriga världen. Såsom vi i föregående kapitel framhållit, utgör ett af de mest slående dragen hos de amerikanska urinvånarne den utomordentliga öfverensstämmelsen i fråga om fysiska egenskaper och utseende, som råder mellan dem alla och som är så påfallande, att de skilda stammarna i norra hälften af landet till stor del åtskiljas snarare genom lingvistiska än fysiska särtecken. Men det är icke blott i fysiskt afseende, som alla dessa infödingar stå hvarandra så nära, utan likheten dem emellan uppenbarar sig också i andliga egenskaper samt i språket. Det är visserligen sant, att de inhemska amerikanska språken äro utomordentligt talrika, men alla äro de likvisst blott modifikationer af en enda språklig typ, som helt och hållet skiljer sig från den gamla världens alla tungomål. Ingenstädes i världen har en enda fysisk och lingvistisk typ att uppvisa en tillnärmelsevis så vidsträckt utbredningsyta som den äger i Amerika.

Om vi nu öfvergå till att betrakta de amerikanska urinvånarnes utseende och karaktäristiska

Indiansk »soldans».

yttre egenskaper, så fästes vår uppmärksamhet allra först vid den slående likheten, som i rent fysionomiskt afseende råder mellan de båda könen. Denna likhet är så stor, att de främlingar, som för första gången taga i betraktande de serier af fotografier af indianhufvuden, hvilka vanligtvis finnas utställda i de antropologiska afdelningarna af våra naturhistoriska muséer, äro absolut ur stånd att, utan tillhjälp af underskrifterna, skilja männen från kvinnorna. Detta beror till största delen därpå, att båda könen bära håret långt och rakt nedhängande samt på frånvaron af mustascher och skägg hos männen. Och håret är verkligen ett af de karaktäristiska dragen hos Amerikas indianer, i det att det som oftast är svart, stripigt, groft och i regeln mycket långt, fritt från hvarje tillstymmelse till vågformighet eller krusning, hvilket gör, att det snarare kan liknas vid en hästman än vid de kaukasiska rasernas lockar. Ansiktet är i likhet med hela den öfriga kroppen fullkomligt fritt från all hårväxt, och enstaka hårstrån, som här och där skjuta upp, aflägsnas på artificiell väg. Hvad beträffar hudfärgen, så finnas visserligen betydande lokala variationer, men såsom regel kan den anses vara koppar- eller gulbrun, ehuru den hos infödingarna i några af de tropiska skogsregionerna är ljusbrun, medan den på andra ställen stöter i mörkbrunt. Läpparna och näsan skilja sig icke i någon nämnvärd grad från den europeiska typen; näsan är i allmänhet bred med en skarpt utpräglad rygg samt nästan rak eller lätt böjd. Mera karaktäristiska äro de kraftigt framskjutande kindbenen, hvilka också äro proportionellt höga, men i somliga fall afviker formen på denna del af ansiktet icke väsentligt från den kaukasiska typen. Pannan är bakåtlutande och utmärkt af skarpa upphöjningar, hvilka uppnå sin största utveckling på somliga hufvuden från Patagonien. Ögonen, hvilka till färgen äro nästan utan undantag svarta, äro små och oftast djupt liggande, under det de till formen äro runda utan något spår af snedhet. Lemmarna erbjuda inga särskilda olikheter i jämförelse med den kaukasiska typen. I regel

äro de amerikanska indianerna högväxta, med en medellängd af från 5 fot 8 tum till 5 fot 10 tum; men i somliga trakter af såväl Norra som Södra Amerika uppnås en medelhöjd af 6 fot eller till och med mera, medan i Peru äfvensom i Alaska och Eldslandet kroppslängden går ned ända till under $5\frac{1}{2}$ fot. Hufvudskålens egenskaper tillhöra visserligen icke planen för detta arbete, men det bör likväl nämnas, att både långskalliga och kortskalliga amerikanska typer påträffas i Amerika. Dessa typer hafva åberopats såsom bevis för härstamning från gamla världen, men frågan är, huruvida dessa bevis äro tillräckligt talande.

Den bästa korta definition, som kan gifvas på Amerikas indianer, är den,

Nordamerikanska indianer görande toalett.

att dessa indianer äro kopparfärgade eller gulbruna, skäglösa, med stripigt svart hår och utan mongolernas sneda ögon, breda och platta ansikten och små och konkava näsor. Tydligt hafva de ingen släktskap med negeraserna, på samma gång som hårets beskaffenhet och frånvaron af skägg i hög grad skilja dem från den kaukasiska rasen. Men å andra sidan komma de genom hårbeskaffenheten och det släta ansiktet den mongoliska typen ganska nära. Från de ty-

En grupp nordamerikanska indianer i galadräkt.

piska mongolerna skilja de sig dock genom den bakåtluttande pannan och de skarpt utpräglade pannupphöjningarna såväl som genom ansiktsläggningen i allmänhet, genom näsans kraftiga

utveckling och frånvaron af sneda ögon. Det bör likväl anmärkas, att man då och då kan få se amerikanska indianer, som äro försedda med mer eller mindre utpräglade spår af de karaktäristiska »mongoliska vecken» ofvanför ögonen, hvilka veck själfva äro sammandragna och sneda.

Tydligt är det sålunda, att det är med den mongoliska rasen som Amerikas urinvånare förete den största likheten, och detta är just hvad man kunde vänta sig

En indianhöfding med sina hustrur.

En indiansk jägare.

på grund af de båda gruppernas geografiska utbredning. De mest kompetenta i dessa frågor äro också ense om att erkänna tillvaron af en viss släktskap mellan Asiens mongoler och Amerikas indianer. Men beträffande graden af denna släktskap äro meningarna en smula delade, i det ett parti betraktar indianerna såsom en gren af den mongoliska rasen, under det en annan riktning anser dem utgöra en alldeles särskild ras för sig. Då man emellertid ser, att båda parterna medgifva ett visst slag af mongoloid frändskap, är det tydligt, att meningsskiljaktigheten gäller allenast graden af en sådan frändskap. I hvilket fall som helst är hela frågan icke af vidare betydelse för oss.

Efter detta, som gäller om de amerikanska indianerna i allmänhet, måste vi nu fästa vår uppmärksamhet på de indianer, hvilka bebo den norra hälften af den amerikanska kontinenten. Här möter oss emellertid en stor svårighet redan vid inledningen. Antalet indianstammar är nämligen så stort och deras fysiska skilj-

aktigheter äro så ringa (såsom förut nämnts äro ifrågavarande skiljaktigheter i de flesta fall mera af lingvistisk och kulturell än af fysisk art), att det är absolut omöjligt att på det utrymme, som är oss medgifvet, kunna beskrifva dem alla. Lyckligtvis kunna dock dessa hart när oräkneliga stammar indelas i vissa språkliga hufvudgrupper eller familjer, och som några af dessa äro afsevärdt större än de öfriga och därför också af större betydelse, är det företrädesvis på dem, som vår uppmärksamhet bör koncentreras. Om vi sålunda förbigå många af de mindre grupperna — hvilka i parentes sagdt till största delen äro sammanträngda på en smal landremsa vid Stilla hafvet — så få vi följande hufvudgrupper, nämligen:

1. *Athapaskerna*, innefattande kutjinerna, chippewyanerna, apatjerna och navajosindianerna.
2. *Algonkinerna*, innefattande delawarerna, abenakerna, chippewayerna eller odjibuerna, cree-, sjauano-, sawkis- och ollogamies- eller räfindianerna, svartfötterna, cheyennerna och arrapahoerna.
3. *Irokeserna*, representerade af huronerna, erierna, mohawkerna, tuscarorerna, senekerna, cayugerna, onayotékerna, onundagerna och cherokerna.
4. *Siouxerna* med dakoterna, assineboinerna, omaherna, »kråk»-indianerna, kvapperna och monakerna.
5. *Sjosjonerna*, innefattande präriindianerna, kiaverna, comancherna och utahindianerna.
6. *Muskogerna*, representerade af creekindianerna, tjachterna, chikasawerna, seminolerna och apalacherna.
7. *Pueblos*, innefattande zuñi-, tegua-, jemer- och hopistammarna.

Att behandla hvar och en af dessa sju hufvudgrupper lika utförligt, skulle uppenbarligen kräfva alltför stort utrymme, och vore dessutom öfverflödigt, då åtskilliga af dem hafva ungefärligen samma seder och bruk. Bland våra sju grupper är sioux-stammen den enda, som kommer att göras till föremål för en något utförligare framställning, hufvudsakligast på den grund, att denna stam på det noggrannaste studerats af Förenta Staternas etnologer. Å andra sidan göra Pueblosindianerna anspråk på vår särskilda uppmärksamhet, därför att de stå

Nordamerikanska indianer utrustade för ett ströftåg.

på en helt annan kulturnivå än öfriga stammar och äfven därför att de äro de enda af Nordamerikas urinvånare, hvilka bygga och bebo verkliga hus. Skildringen af denna stam skall avsluta detta kapitel.

Om vi börja med *athapaskerna* och *algonkinerna*, finna vi, att de olika stammar, som tillhöra dessa hufvudgrupper, ursprungligen innehade långt mera än hälften af Nordamerikas totalyta. Athapaskernas område sträckte sig tvärs öfver kontinenten från södra Alaska, öfver sjön och floden, af hvilka det har sitt namn, nästan ända till Port Nelson på västra stranden af Hudsonviken, och nådde sålunda i norr ända upp till Eskimålandets södra gräns. Från Port Nelson sträckte sig dess södra gräns västerut till de klippiga bergen och bildade en kurva, som vid midten af sin bana gick så långt norrut som 60° lat., under det den längre västerut sänkte sig så lågt som 50° . Utmed den västra kusten kan man spåra en del athapaskiska utlöpare, hvilka tyckas utmärka den utflyttningslinje, som denna stam följt, då den utbredde sig öfver Arizona, Nya Mexiko och Texas, där den fordom förefanns i stort antal. Till den grad skilja sig de södra stammarna, sådana som apatjerna, navajoserna och lipanerna, från sina släktingar i norr, kutjinerna, chippewyanerna, harindianerna m. fl., att de, om de icke hade gemensamt språk, knappast skulle kunna anses för medlemmar af en och samma familj. De nordliga stammarna äro nomader, som stå under den kanadensiska regeringens protektorat, och många af dem göra tjänst som fångstmän och jägare för Hudson Bay-Kompaniets räkning. Deras antal uppskattas till blott omkring 10,000, under det de södra stammarna, som nu lefva på vissa för dem reserverade områden, för några år sedan beräknades uppgå till 23,000. Mr. F. W. Hodge, som särskildt studerat apatjerna och navajoserna,

Et indianskt vintertält och en indiankvinnas bärande sitt barn.

bekräftat, att de senare ännu bevara traditioner från den tid, då de från norr anlände till sin nuvarande hemtrakt, hvilket sannolikt ägde rum före utgången af det fjortonde seklet, vid hvilken tidrymd apatjerna redan slagit sig ned i Nya Mexiko. Det varemellertid först tre århundraden senare, som de blefvo tillräckligt mäktiga för att kunna oro sina Pueblo-grannar.

Till och med ännu vidsträcktare än athapaskernas område är den af algonkinstammen ursprungligen innehafda areal, som omfattade den del af Labrador, hvilken icke upptogs af eskimåerna, och som därifrån sträckte sig öfver kontinenten söder om athapaskernas gräns till Klippbergen. Söderut afsmal-

nar deras område och bildar där formen af en stympad triangel, begränsad i väster af Mississipp och i öster af Atlantiska oceanen; i söder utgöras deras approximativa gränser af Södra Tennessee mot väster och Kap Hatteras samt af Norra Carolina mot öster. Det är sant, att man i vissa delar af detta område påträffar isolerade irokeser, siouxindianer m. fl., men med dem behöfva vi icke här sysselsätta oss annat än så till vida, att vi böra ihågkomma, att den irokesiska koloni, som intog det område, som sträcker sig från sjöarna Ontario och Erie till Pennsylvanien och Maryland, tog en väsentlig del i stridigheterna mellan England och Frankrike i Amerika. Då man betraktar det stora område, som algonkinerna innehaft, måste man naturligtvis draga den slutsatsen, att dessa varit de talrikaste af Nordamerikas alla ursprungliga indianstammar, och så förhåller det sig verkligen också. I våra dagar, då algonkinerna antagas utgöra omkring en fjärdedel af hela den indianska befolkningen, uppskattas deras antal till minst 95,000, af hvilka 60,000 lyda under Canada.

I Labrador representeras denna stam af de så kallade bergsindianerna, tillhörande de franska canadenserna. De egentliga algonkinerna, utgörande den stam, af hvilken hela gruppen har sitt namn, anträffas nu i Ontario och Quebec och antagas till antalet icke öfverstiga 5000.

En Kiawakvinna.

Å andra sidan ha chippewayerna och odjibuerna, hvilka bebo trakten kring de stora sjöarna, öfverlevat i mycket större antal och uppskattas till öfver 30,000 individer. Nästa stam i fråga om antalet utgöres af cree-indianer, hvilka bo mera i nordväst och inneha Manitoba samt området mellan Winnepegsjön och Hudsonviken. Dessa indianer ha nyligen beräknats utgöra omkring 17,000. Bland de centrala stammarna må nämnas abenakerna, mohikanerna, delawarerna och nantikokerna, hvilka ursprungligen innehade området mellan St. Lawrence och Chesapeakvikarna. De märkligaste af dessa äro delawarerna, hvilka jämte kawkis-, ottogamies- och sjauanoindianerna nu bebo vissa områden inom staten New York och Indianterritoriet, där de tillsammans uppgå till icke mycket mera än 4,000. Många andra stammar, bland hvilka det må vara tillräckligt att omnämna powhatanerna och hvilka fordom innehade kontinentens östra kust, ha för länge sedan blifvit fullständigt utrotade. Det må tilläggas, att det var med delawarerna, hvilka då tillhörde irokesernas stam, som William Penn afslöt sin bekanta traktat.

Om vi nu öfvergå till irokeserna, finna vi dem intaga en framstående ställning såsom dödsfiender till algonkinerna, hvilka de, trots sitt ringare antal, sannolikt snart skulle ha undanträngt, om icke de hvita träd emellan. I St. Lawrence-trakten, hvilken synes ha utgjort deras ursprungliga hemvist, voro de norra irokeserna skilda i två fientliga partier, af hvilka det ena utgjordes af huroner och erier eller wyandoter och det andra af de egentliga irokeserna. Dessa bildade det ryktbara förbundet af de fem folken, nämligen mohawkerna, onayotekerna, cayugerna, onundagerna och senekerna, ett förbund, som ytterligare stärktes därigenom att ett sjätte folk, tuskarorerna, år 1712 slöt sig till detsamma. Antingen genom krig eller från Europa importerade sjukdomar ha många af dessa stammar blifvit utrotade, och om hurcnerna och erierna erinra numera endast de båda sjöar, som fått namn af dem. I Virginien och Nord- och Syd-Carolina representerades irokeserna af cherokeeerna, hvilka utgjorde en sydlig förgrening af stammen.

Dessa folk ha emellertid numera förflyttats till Indianterritoriet, där de jämte tjachterna beräknas uppgå till omkring 27,000. En obetydlig kvarleva af omkring 20,000 representerar nu de en gång så mäktiga irokeserna, hvilka voro af en afgjordt högre typ än deras algonkinska grannar.

Vi komma nu till den viktiga siouxgruppen, hvars område i utsträckning endast öfverträffades af athapaskernas och algonkinernas. Namnet »sioux» synes ursprungligen hafva varit ett föraktfullt uttryck, som af skogsalgonkinerna användes mot deras bröder slättborna. »Indianerna af sioux-stammen», skriver en amerikansk forskare, »innehade midtpartiet af kontinenten. De voro ursprungligen typiska amerikanska barbarer, hvilkas område sträckte sig från Michigansjön till Klippbergen och från Arkansas till Saskatchewan. Såsom jägare och krigare vandrade de från plats till plats öfver sitt vidsträckta och af naturen rikt utrustade område. Ingen af de amerikanska stammarna är intressantare än den stora siouxgruppen och ingen utom de algonkinska och irokesiska stammarna ha på den mänskliga utvecklingens

En nordamerikansk indian rökande tomahawkpipa.

Indianhustru med sitt barn.

En gammal indiankvinna.

herna, i hvilka äfven osagerna innefattas. Efter dessa följa ejoerna, och efter dessa winnebagera. Sedan komma mandanerna, hvilka genom sina grymma ceremonier förvärfvat sig ett ingalunda godt rykte; enligt de berömda amerikanska resandena Lewis och Clark var denna stam år 1804 reducerad till tre byar inom Fort Berthold-området i norra Dakota. Bäst känd är hidatsastammen genom sin nära släktskap med »kråkindianerna», hvilka nu äro begränsade till ett visst område inom Montana. De ofvan nämnda biloxiindianerna vid Mexikanska viken ha fördrifvits från sitt ursprungliga område och lefva nu dels i Louisiana och dels inom Indianterritoriet, där de uppblandats med tjachterna.

I största kortliet måste vi omnämna sjosjonerna (orm-indianer), som omfatta äfven pani-indianerna, hvilka fordom utgjorde en mäktig och krigisk stam, räknande omkring 12,000 individer och bosatt vid Plattefloden omkring 100 eng. mil från dess förening med Missouri. Kiavastammen bodde mera i sydväst på ömse sidor af Klippbergen. Till samma stam höra comancherna och utaindianerna, råa nomadfolk, som fordom bebodde staterna Montana, Idaho, Oregon och sedermera Utah, Californien och Texas. Möjligen var det sjosjoniska horder, som i sjätte århundradet af vår tidräkning besegrade och fördrefvo de jämförelsevis civiliserade stammarna på den mexikanska platån.

Slutligen ha vi den muskogiska stammen, hvars typiska representanter, muskogerna, äro bättre kända än creekerna, hvilkas namn härledes af de många sund (creeks), som genomskära deras landområde vid Mexikanska viken. Denna stam innefattade äfven chikasa-erna och tjachterna, hvilka fordom befolkade största delen af landet vid Mississippi nära dess sammanflöde med Ohio. Apatjerna bilda en annan underafdelning af denna stam.

skådebana spelat en sådan roll som siouxindianerna».

I forna tider representerades de så långt söderut som vid kusten af Mexikanska viken af Biloxistammen. Att nämna alla de talrika bigrupperna skulle kräfva alltför stort utrymme, och läsaren måste därför nöja sig med följande hufvudgrupper. Bäst kända af dem alla äro dakoterna, besjungna i Longfellow's »Hiawatha», hvilka, innan de blefvo isolerade inom Indianterritoriet och andra trakter af de Förenta Staterna, innehade ett vidsträckt område i hjärtat af kontinenten och mer än en gång under de sista femtio åren vågat inlåta sig i stridigheter med amerikanska regeringen. Till dakoterna räknas äfven assineboinerna, ehuru de ofta visa sig fientligt sinnade mot dem. Därefter komma oma-

Mera isolerade äro seminolerna, hvilka innehade Florida, hvarifrån de fördrefvo en numera utdöd stam.

Utan tvifvel skall läsaren finna denna korta och, såsom naturligt är, ganska ofullkomliga uppräknin g af Nordamerikas viktigaste indianstammar ganska tröttsam, men för ett rätt förstående af vår framställning har den dock varit nödvändig. Vi skola emellertid nu öfvergå till mera intressanta saker, såsom de i det föregående omnämnda indianstammarnas fysiska eller yttre egendomligheter, deras klädedräkt, prydnader, föda, sysselsättningar, boningssätt samt moraliska och intellektuella egenskaper, hvarest en kort antydning skall göras om deras seder och bruk och fester. Men här möter oss en stor svårighet, i det att vårt utrymme är så begränsadt och antalet stammar så stort. Under sådana förhållanden ha vi ingen annan utväg än att begränsa våra observationer till några få stammar, hvilkas lefnadssätt kan antagas vara mer eller mindre typiskt för de öfriga. Det torde vara lämpligt att förutskicka den anmärkningen, att innan spanjorerna upptäckt den nya världen, dess urinvånare voro helt och hållet obekanta med fåret, oxen och hästen; de enda större, för människan nyttiga djur (med undantag af de talrika arter, som dödas för pälsverkets skull) voro djur af skilda slag, såsom bisonoxen och i södern den amerikanska antilopen. Sedan hästen en gång blifvit införd, synes den ha utbredt sig med anmärkningsvärd hastighet, ja till och med så hastigt, att vår hufvudsakliga kännedom om de flesta indianstammar följer efter dess införande. Och då nu dessa vilda folk, så snart de lärt sig uppskatta detta värdefulla djur, kommit att tillbringa sitt lif hufvudsakligast på hästryggen, är det ju tydligt, att de indianer, som vi känna, måste i hela sitt lefnadssätt högst väsentligt skilja sig från sina förfäder under den preekvina tiden.

En grupp mic-mac-indianer.

En siouxkvinna från Dakota.

I fråga om indianernas klädedräkt och bostadsförhållanden kunna vi icke göra bättre än att in extenso återgifva Lewis och Clark's förträffliga skildring af Teton Okandandasindianerna, en till siouxfolket hörande liten stam, som vid den tiden (1804—6) bebodde båda stränderna af Missouri mellan Cheyenne- och Tetonfloderna. Efter att ha omnämnt, huru som männen raka sina hufvuden och endast låta en hårtofs öfverst på hjässan sitta kvar och växa ut till sin fulla längd (ett bruk, som är karaktäristiskt för denna och vissa andra stammar), fortsätta de båda författarne: »Då den mera ansedde mannen uppträder i högtidsdräkt, bär han en hökfjäder medelst en piggsvinspenna fäst öfverst på hufvudet, hvarifrån den faller ned bakåt. Ansiktet och kroppen äro vanligen målade med en blandning af fett och kol. Öfver skuldrorna bär han en kappa af hvitberedt bisonskinn, prydt med löst fästa piggsvinspennor, som skramla vid minsta rörelse, och försedt med en hel del målade underliga figurer, obegripliga för oss, men för dem sinnebildande krigiska bedrifter o. d. Vid vackert väder bäres

kappan med skinnet inåt, men i regnväder kastas kappan öfver armen eller viras rundt kroppen, hvilken den är afsedd att helt och hållet täcka. Under denna kappa bäres om vintern ett slags skjorta liknande vår, förfärdigad af skinn eller tyg och täckande kropp och armar. Rundt midjan löper en gördel af tyg eller beredt älgskinn, omkring en tum bred, och vid denna är i sin ordning fäst ett slags förkläde af tyg eller skinn, som går mellan benen och fastgöres under gördeln både fram- och baktill. Från höften och ända ned till fotknölen bäras ett slags damasker af beredt antilopskinn, prydda med små hårtofsar, hvilka erhållas från de i krig tagna skalperna. Skodonen (mokassinerna) utgöras om vintern af beredt buffelskinn med den hårbeklädda sidan vänd inåt och försedda med sulor af tjockt älgskinn; om sommaren begagnas skodon af garfvadt rådjurs- eller älgskinn och med sulor af älgskinn. Vid högtidligare tillfällen eller då de äro i full gala, draga de unga männen efter sig ett helt hillerskinn, som är fäst vid hälen af den ena mokassinen. Ett annat skinn af samma djur, antingen fäst vid gördeln eller buret i handen, tjänar till förvaringspung för deras tobak eller hvad de franska köpmännen kalla *bois roulé*. Detta utgöres af den inre barken af ett slags röd säl, som, efter det den torkats i solen eller öfver elden, söndernuggas i små bitar och begagnas ensam eller uppblandad med tobak. Pipan är vanligtvis af röd lera, skaftet är förfärdigadt af askträ, omkring 3 till 4 fot långt, och rikligen beprydt med fjädrar, hår och piggsvinspennor. Kvinnorna låta sitt hår växa långt och bena det från pannan ända ned i nacken, där det antingen uppsamlas i ett slags påse eller fritt faller ned öfver skuldrorna. Deras mokassiner likna männens liksom äfven damaskerna, hvilka sluta strax nedanför knäna, där de mötas af en lång, löst sittande skjorta, som går nästan ända ned till fotknölna; denna skjorta, som fasthålls öfver skuldrorna medelst ett snöre, saknar armar, men i stället för sådana hänga några smärre skinnbitar på korta afstånd från hvarandra ned utefter armarna. Stundom bäres en gördel kring midjan och öfver det hela svepes en kappa liknande den, som bäres af männen. Deras bostäder (wigwams eller hus) äro ganska nätta och prydliga.

De äro uppförda af stänger, som täckas af buffelskinn eller trädbark, äro stora och halfrunda hos somliga stammar, mindre och spetsiga hos andra, äro försedda med en låg dörr och sakna hvarje annan öppning än ett hål upptill, genom hvilket röken från den midt under nämnda hål belägna eldstaden söker sig ut.»

Naturligtvis växla de ofvan beskrifna dräkterna till en viss grad hos hvarje stam. Bland höfdingarna hos vissa stammar antager stundom den oftast af örnfjädrar bestående hufvudprydningen ovanligt stora dimensioner och bildar då liksom ett slags svans, som går från hufvudet ända ned till hälarna och vid hjässan bildar ett slags hög kam. På ett särskildt ypperligt exemplar, som visas i den etnografiska afdelningen i British Museum, är det främre partiet af hufvudprydningen utrustadt med ett par långa och smala bisonhorn, under det pannan täckes af en tiara af klor af den spräckliga björnen. Dylika hufvudprydnader ha nyttjats af mandanerna, siouxindianerna och assiniboinerna. De vanliga medlemmarna af en stam buro naturligtvis beklädnadsartiklar af enklare typ, vanligtvis bestående af ett höftkläde, mokassiner, damasker och en kappa, hvilka persedlar till största delen utgjordes af djurskinn, ehuru åtskilliga stammar lärt sig konsten att tillverka enklare artiklar af bast, säf och andra vegetabiliska ämnen. Allteftersom förbindelsen med européerna blef lifligare, infördes så småningom bomulls- och yllevoror, och nu för tiden, då bisonoxen är utdöd, ersätter yllefilt den forna kappan af bisonhud. Det icke minst anmärkningsvärda draget hos nordvästra Amerikas indianer är deras förmåga att med en högst knapphändig beklädnad kunna uthärda den mest intensiva köld, ja många af dem gå till och med halfnakna midt i vintern. En gammal indian, som tillfrågades om anledningen till denna förmåga att fördraga köld, svarade, att liksom euroropéernas ansikten tålde att utsättas för alla vindar, så kunde hans landsmän gå halfklädda, emedan de till hela kroppen voro idel ansikten.

Till sängkläder användas hufvudsakligast mantlar af pälsverk och mattor af säf; några

En grupp nordamerikanska indianer.

En mandanindian i europelsk dräkt.

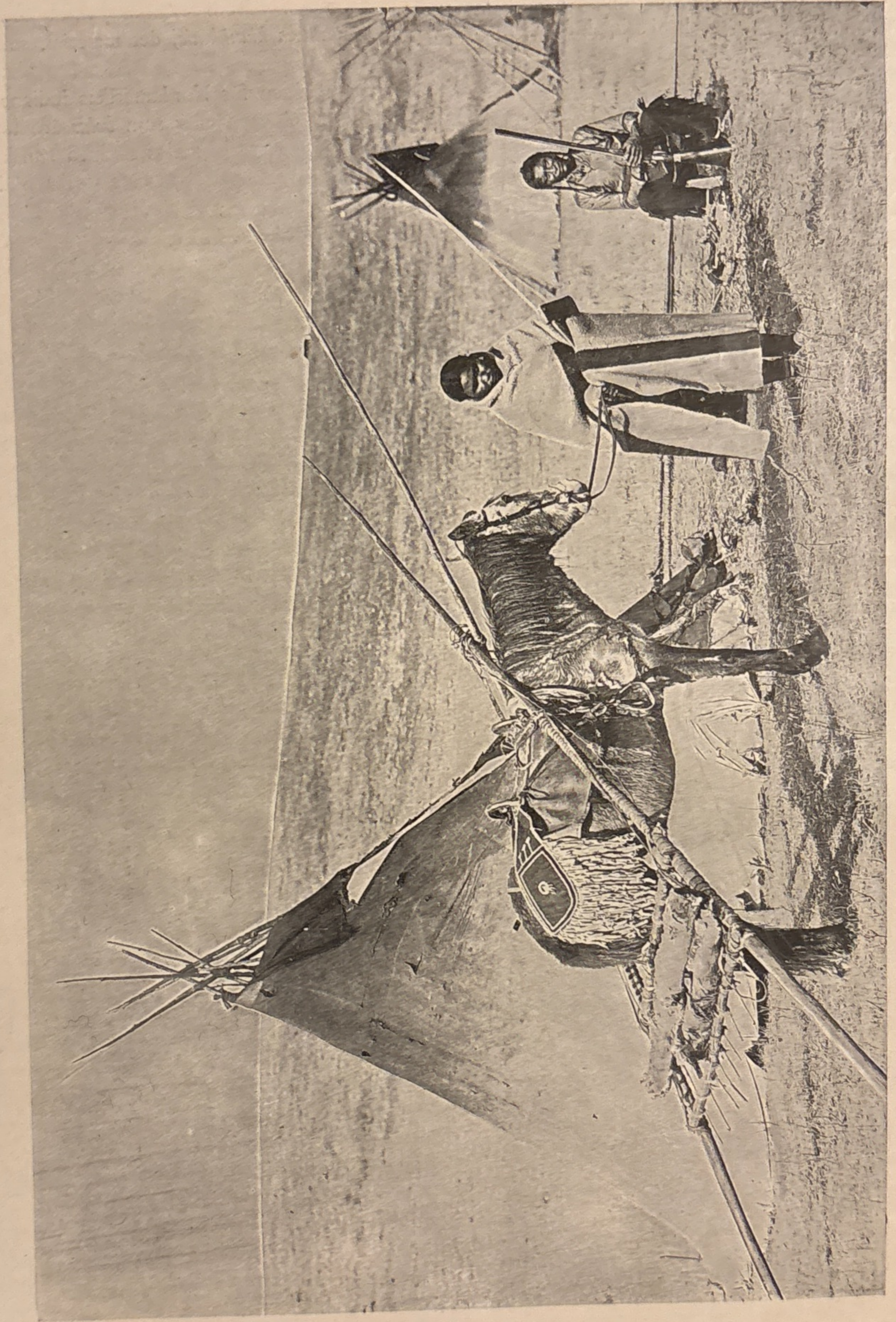
stammar nyttjade också helt enkla sängställ. Bland siouxindianerna utgjordes de i skogarna lefvande stammarnas bostäder vanligen af den ofvan beskrifna tältliknande typen, täckta med bark, sälmattor, hudar och äfven riskvistar. Å andra sidan begagnade de stammar, som vandradé omkring på den öppna prärien, jordtäckta bostäder om vintern och tält af bisonhudar om sommaren. Ehuru alla dessa boningstyper voro ytterligt enkla, följdes dock alltid en regelbunden plan vid deras förfärdigande, och särskild vikt fästes vid användandet af tretton pålar för att uppbära täckningsmaterialet.

Beträffande det personliga prydnadsättet, så har bruket att måla ansiktet redan omnämnts, och detta bruk var till en betydande del rent symboliskt. Jämte målning var äfven tatuering mycket allmän hos de västra siouxindianerna och vissa andra stammar. Användandet af människoskalper såsom prydnadsartiklar afsåg att vittna om skalpbärarens tapperhet i strid, medan klorna af den spräckliga björnen skulle erinra om hans jaktlycka. Ofta buros ringar kring armar och ben och i öronen, men sällan

i näsan, under det läpprydnader af ben eller snäckskal voro i bruk hos några af stammarna vid nordvästra Stillahafskusten. Särskild uppmärksamhet måste fästas vid bruket af musselpärlor, hvilka bildade den s. k. *wampum* och begagnades både som prydnadsartiklar och till byteshandel. Dessa pärlor erhöles vanligtvis af musselskal och voro till formen aflånga eller cigarrliknande, ofta af betydande storlek. De behöllo antingen sin naturliga färg eller färgades brokiga, uppträdde på snören och buros kring halsen eller midjan, och ett wampumbälte ansågs som ett vänskapstecken. Wampum begagnades föga af siouxindianerna vid Missouri och icke alls af stammarna i nordväst. Pärlor — till största delen sådana, som erhöles från de färskvattenmusslor, hvilka finnas i många af Nordamerikas floder — användes äfven såsom personliga prydnadsartiklar, och stora mängder af dem ha funnits i de gamla jordvallarna i Ohiodalen.

Ursprungligen voro de flesta af indianernas redskap och vapen af sten, trä, ben eller horn, men inhemsk koppar synes ganska tidigt ha varit i bruk i grannskapet af Lake Superior, och under senare tider har metallen mer och mindre ersatt det mera primitiva materialet. Mycket karaktäristisk för Amerikas urinvånare är tobakspipan, hvilken såsom *calumeten* eller fredspipan spelade en särdeles viktig roll vid biläggandet af tvister de olika stammarna emellan och aldrig röktes utom vid högtidliga tillfällen. Hos siouxindianerna förfärdigades piporna af en särskild sorts helig sten, som bröts i de centrala distrikten af stammens landområde. Oftast gjordes de i form af en tomahawk eller stridsyx, på så sätt symboliserande både fred och krig. Längre fram i tiden kommo i Europa förfärdigade tomahawkpipor i bruk och kunde nyttjas både såsom stridsyx och såsom pipa. Men de mest komplicerade piporna voro de svarta skifferpipor, som fordom — och till en viss grad ännu — förfärdigades af haidastammen på Drottning Charlotta-öarna vid nordvästra Stillahafskusten. De utskuros ur en solid stenskifva och förseddes med en mängd snidade bilder af olika slags djur, så skickligt och inveckladt gjorda, att det ofta är svårt att upptäcka själfskaftet, i hvars ena öppning sannolikt ett

Nordamerikanska indianer i fält.

rökligt hufvud var infogadt, under det ett rör fästes i den andra. Såsom redan antydt, utgjorde en blandning af tobak, bark, löf m. m., känd under namnet *kinikiinic*, det material, som röktes.

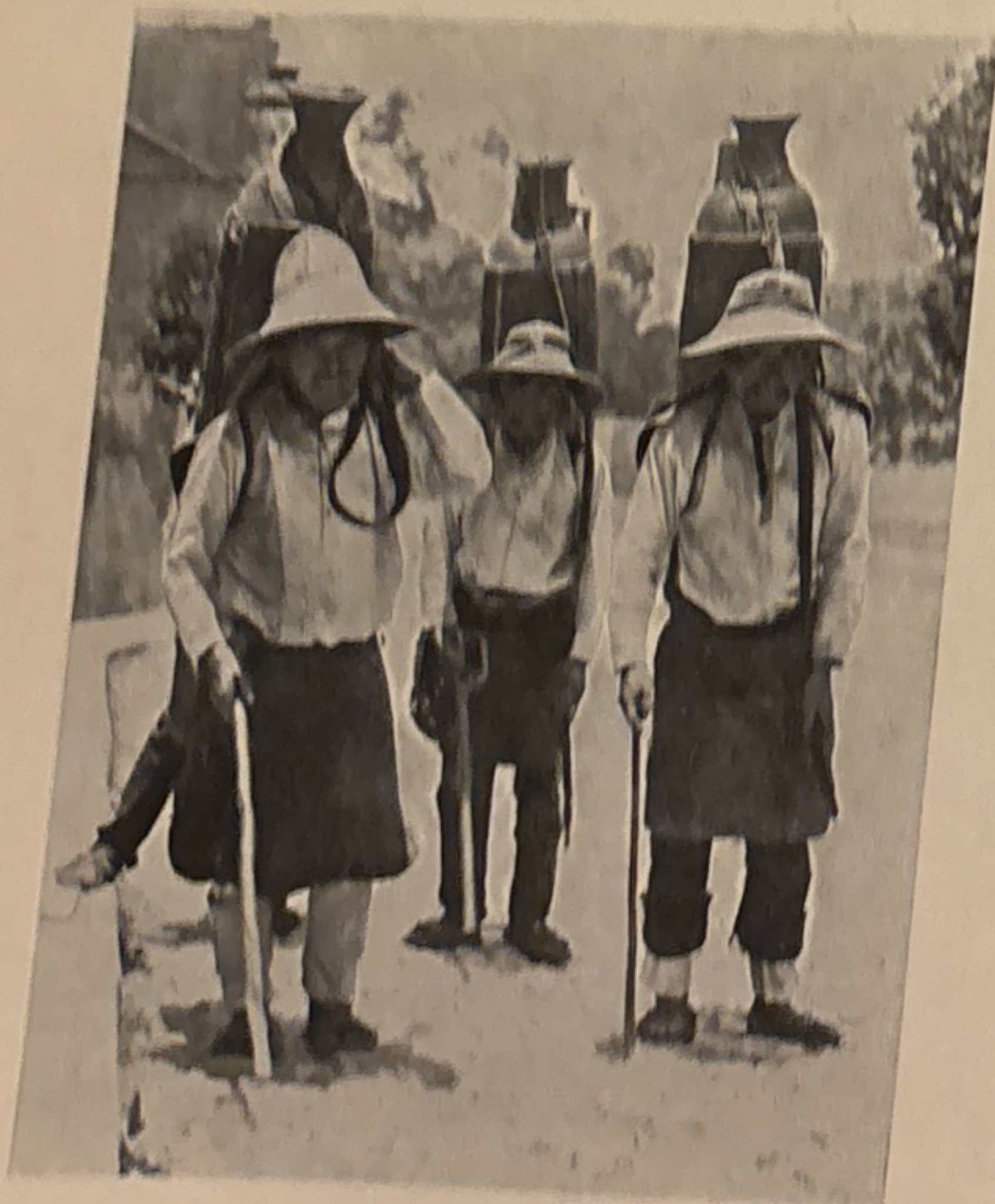
Beträffande strids- och jaktredskap, så voro pilen och bågen för Nordamerikas indianer detsamma som blåsröret är för deras aflägsna släktingar i Guyana eller som *belas* äro för infödingarna på de argentinska pampas. Bland präristammarna ser bågen visserligen ganska oskyldig ut och är mycket kort, men likväl förmår den genomtränga bisonoxens tjocka hud. Tomahawker af sten utgjorde den ursprungliga typen för yxan, men redan ganska tidigt ersattes dessa stridsredskap af vapen af metall, förfärdigade i Sheffield; och detsamma gäller om stridsklubban, som ursprungligen var af trä och försedd med en pik af ben eller järn men så småningom utbyttes mot europeiska metallfabrikat. På samma sätt utträngde skalperknifvar af stål från Sheffield med snidade skaft de primitiva stenknifvarna. En lans eller ett spjut användes likaledes ofta. Boomeranger från Nya Mexiko visas i British Museum. Långa spetsiga snökängor begagnades om vintern af chippewyanerna och sjauanerna.

Hos de stammar, som bodde vid hafskusten eller i närheten af större floder, utgjorde kanoten den karaktäristiska ursprungliga farkosten, som dock till hela sin konstruktion varierade betydligt på olika trakter. Den bästa och på samma gång smäckraste är den af näfver tillverkade kanot, som användes af chippewyanerna och öfriga nordliga stammar. Men hos många af siouxstammarna äfvensom bland åtskilliga af algonkinindianerna förfärdigades kanoten af en trädstam, som urhålkades så mycket, att den helt lätt flöt på vattnet. Hos siouxindianerna i Dakota brukade kvinnorna förfärdiga små båtar af bisonhud, i hvilka de transporterade sig själfva, sina familjer och sitt bohag. Dessa farkoster försmåddes dock af männen, som föredrogo att göra sina färder till lands.

Angående den bildskrift, som användes af Nordamerikas indianer, tillåter oss det begränsade

utrymmet endast ett flyktigt omnämnande, men en gång var det allmänt i bruk. Jämte detta existerade äfven ett »teckenspråk» med tillhjälp af hvilket man i vissa fall meddelade sig med hvarandra, hvarjämte äfven pantomimiska gester användas. Isynnerhet åtskilliga siouxstammar utvecklade här i stor färdighet. Mattor och korgar af synnerligen vackert arbete tillverkades af kvinnorna inom alla stammar, särskildt af öborna på Vancouver, hvilka voro mycket framstående i denna industrigren. Äfven pärlbroderier på hjortskinn och näfver utgjorde en konst, som allmänt odlades. Sammaledes förhöll det sig med förfärdigandet af träkärl till förvaring af vatten. Under resor förvarade man dock oftast vattnet i säckar, förfärdigade af djurhudar.

Ehuru indianerna i trakten öster om Mississippin odlade majs, bönor, pumpor, meloner, kurbitsar och tobak, var dock jordbruk ingalunda vanligt hos de flesta indianstammarna, utan de vegetabiliska ämnen, som dessa behöfde till föda, hämtade de från vildt växande träd och örter och koncentrerade i stället

Guanajuato-vattenbärare i Mexiko.

sin energi på jakt och fiske. Innan hästen infördes i landet, utgjorde hunden indianens enda husdjur, och jämte sin funktion som lastdjur och dragare tjänade han äfven sin husbonde till föda, ehuru, såsom det vill synas, företrädesvis vid vissa högtidliga tillfällen. Hos många stammar, isynnerhet bland siouxindianerna, utgjorde dock bisonoxen det djur, som försåg familjen med både föda och kläder. Vid räkningen år 1880 uppgick antalet af de indianer, hvilka på de under amerikanska regeringen lydande områden så godt som utslutande lefde af bisonoxen, till 74,758, af hvilka 30,561 voro siouxindianer. Men denna räkning upptog icke de många tusen indianer, som bebodde Indianterritoriet och andra sydvästliga distrikt och som i högst väsentlig mån hämtade både föda och kläder från bisonoxen, oaktadt de af regeringen gång efter annan uppmanades att ägna sig åt jordbruk. Inom de till Canada hörande områdena funnos likaledes stora massor af infödingar, som till hela sin existens voro beroende af detta djur; och vintern 1886—87 ledde dessa riktigt hård nöd därigenom att bisonoxen då började att alltmera utdö.

Under mer än ett halft århundrade brukade präriindianerna till häst företaga sina jakter på bisonoxen, hvarvid djuret sköts först med pilar, men under de senare åren med eldvapen. År 1766 beskriver Carver några indianer, som jaga bisonoxen, men nämner därvid ingenting om bruket af hästar, ehuru åtskilliga stammar redan på den tiden ägde sådana. Lewis och Clark omnämna vissa siouxindianer såsom välkända hästtjufvar år 1804, och det var omkring den tiden, som algonkinerna förskaffade sig detta djur, hvilket hos sjauanerna var i allmänt bruk år 1832.

Under det männen befunno sig ute i strid eller på jakt, stannade kvinnorna hemma för att sköta sina sysslor, såsom koka, bereda hudar, förfärdiga kläder och korgar, tillreda torkadt kött (*pemmican*) eller bygga de små båtarna af flätverk. Bland de stammar, som odlade majs och grönsaker, kom äfven detta arbete på kvinnornas lott.

Beträffande de nordamerikanska indianernas moraliska och intellektuella egenskaper, tillåter oss utrymmet endast ett helt kortfattadt omnämnande. Ett slutet och trumpet sinnelag är synnerligen karaktäristiskt för den typiske nordamerikanske indianen, som vid alla tillfällen söker iakttaga ett ytterst behärskad yttre uppträdande, som han äfven ådagalägger under det han utstår den häftigaste kroppsliga smärta. Det bör dock ihågkommas, att detta yttre sken af värdighet i de flesta fall har sin rot snarare i skrytsamhet och fåfänga än i verklig själsstyrka. Man får emellertid icke tro, att indianerna aldrig skratta, tvärtom kunna de göra detta riktigt hjärtligt, ehuru företrädesvis då de befinna sig i den förtroligare familjekretsen. Grymhet mot fiender är också ett utmärkande drag, ehuru mera hos stammarna öster om Mississippi än på andra ställen. Mot hvarandra och isynnerhet emot hustrur och barn visa

En hopi-brud.

de i allmänhet vänlighet och tillgifvenhet, ehuru aldrig på något i ögonen fallande sätt. I intellektuellt afseende torde den nordamerikanska indianen böra ställas under sin mongoliske kusin, och hans själsutveckling synes afstanna, så snart han öfverskridit barndomsåldern. Indianerna värdera musik, och de vanligaste musikaliska instrumenten hos dem äro skramla, flöjt och trumma, hvilken senare hos sjauanerna utgöres af en skinnbutelj eller en vattensäck. Bland de nordamerikanska indianerna synes ett slags flöjtlignande instrument af rör eller hårdt trä ha varit i bruk, innan de hade någon kännedom om europeiska instrument. Sport, såsom kapplöpning och dans, var redan tidigt ett omtyckt tidsfördrif, äfvensom hasardspel, hvarvid hos många stammar plommonkärnor användes såsom tärningar. Spelkort af skinn, sådana som begagnades af apatjerna, visas i British Museum.

Stamsystemet nådde en hög grad af utveckling, och hvarje stam styrdes af en öfverhöfding, under hvilken lydde flera små höfdingar. Äfven ett ganska kompliceradt samhällssystem hade utvecklats sig hos indianerna, men att här inlåta oss på någon detaljerad skildring däraf, är omöjligt. Det må äfven påpekas, att enligt amerikanska antropologers åsikt klan-systemet just höll på att uppgå i släktsystemet vid den tid, då infödingarna började påverkas

Guatusokvinnor och barn, Costa Rica.

af europeiskt inflytande. »Hvarje klan inom en stam», skrifer Mr J. W. Powell, »erhåller ett särskildt namn, hvilket sedan betraktas som dess kännemärke. Sålunda kan det inom en stam finnas en buffelklan, en molnklan, en vindklan, en örnklan, en papegojklan och så vidare. Ibland är klannamnet gemensamt för alla klanmedlemmarna, men oftast existerar det en grupp af namn, som betecknar någon verklig eller mytologisk egenskap hos det djur eller föremål, efter hvilket namnet väljes. Till exempel inom buffelklanen kan ett namn betyda den »sittande tjuren», ett annat »den stående tjuren» och ännu ett annat »den galne tjuren». Klannamnet begagnas för att åtskilja medlemmarna af en klan från de medlemmar, som tillhöra en annan. Detta namn nyttjas aldrig i första och andra utan allenast i tredje personen. I direkt tilltal begagnas alltid det släktnamn, som uttrycker den relativa åldern. Farbröder inom klanen benämnas fader, kusinerna inom klanen bröder och systrar.»

Det så kallade *tabu* och liknande förbud gälla hufvudsakligast i samband med giftermål, i det att äktenskap mellan medlemmar af samma klan är förbjudet. Ganska egendomligt är att all förbindelse mellan svärföräldrar och svärsöner och svärdöttrar är absolut förbjuden. Så till exempel uttalas hustruns föräldrars namn aldrig af hennes man, på samma gång som svärsonen och svärfadern så vidt möjligt alltid undvika att inträda i en och samma hydda och aldrig bevärdiga hvarandra med en blick, om de kunna undvika det. Tillämpningen inom europeiska samhällen af dylika plägseder skulle utan tvifvel kraftigt bidraga till befrämjandet af frid och lugn inom de olika familjerna.

Ett flertal hustrur är tydligen af stor fördel för en skicklig och driftig jägare, enär, om han äger blott en enda hustru, hennes hela tid måste upptagas af hushållsgöromål, så att hon därigenom blefve ur stånd att hjälpa mannen med sådana sysslor, genom hvilka han kan befordra familjens välmåga. Detta är utan tvifvel en af anledningarna till månggiftets stora utbredning bland de nordamerikanska indianstammarna; en annan är kanske det rådande stora öfverflödet på kvinnor, beroende på de talrika inbördes krigen mellan de olika stammarna. Äktenskapet uppgöres alltid såsom en vanlig affär, i det bruden med eller mot sin vilja köpes af hennes fader. I händelse bruden visar sig alltför ovillig, tar spekulanten ofta sin tillflykt till våld och röfvar helt enkelt bort henne. De unga kunna emellertid också träffa ömsesidiga öfverenskommelser om giftermål med hvarandra, och i sådana fall ha de endast att hålla sig undan och lefva i ensamhet såsom man och hustru. Om de hålla ut på detta vis med hvarandra, till dess ett barn är födt, så blir äktenskapet *ipso facto* legaliseradt; och det är endast på detta sätt som ett »inklinationsparti» kan bringas till verkställighet.

Beträffande de döda, så plögade hos mandanerna dessa utställas på ett slags schavotter, där de fingö förblifva, till dess benen hunnit bli torra och rena, då de hopsamlades och begrafvos, under det hufvudskallarna placerades i stora ringar på den öppna prärien. Medan de döda kropparna voro utställda på schavotten, besöktes de ofta af de sörjande efterlevande. De aflidna försågos äfven med föda, och i händelse den döde blifvit mördad, utrustades han

En karibisk kvinna från Guyana med benband.

med ett rep för att med detta kunna binda sin mördare i det tillkommande lifvet. I egendomlig motsats till denna uppmärksamhet mot de döda stod det hos Missourisjauanerna fordom vedertagna bruket att utsätta åldriga och svaga (äfven om de voro höfdingar) att dö af hunger.

Ett annat underligt bruk, som varit gängse i vissa delar af Columbia och äfven bland tjachterna och tjicaserna, var tillplattandet af barnens hufvuden. Det stackars barnet lades i en kort och trång trävagga, hvars öfre ände utgjordes af ett på gångjärn löpande lock, som pressades fram mot barnets hjässa och där fastgjordes.

I afseende å trolldomstrons utbredning medgifver oss utrymmet endast att säga, att det bland indianerna fanns en liten utvald skara män och kvinnor, som ansågs för s. k. medicinmän eller präster, hvilkas uppgift var att öfvervaka alla religiösa ceremonier och att fungera som spåmän. Under sin kontroll hade de alla ceremonier, som stodo i förbindelse med krig, jakt, fiske och insamlandet af jordens produkter. Likaledes tillkom det dem att ordna de klimatiska förhållandena och kontrollera det under dem stående folkets kommande öden.

Olyckligtvis tillåter oss utrymmet endast ett helt kortfattadt omnämmande af den s. k. »spökdansreligionen», som mellan 1889 och 1892 spred sig öfver de västra staterna och stod i nära samband med det stora sjauanoupproret vid samma tid. Under utöfvandet af denna kult upphörde under timmar, ja dagar, själens normala egenskaper att verka och de vanliga kroppsliga funktionerna voro de förhärskande. Indianer, som under vanliga förhållanden voro fridsamma och nöjda, blefvo plötsligt våldsamma och blodtörstiga, under det fredliga stammar med ens gjorde uppror mot den styrande makten. Det för indianerna i allmänhet karaktäristiska tänkesättet, deras benägenhet för att alltid vädja till det okända för att förklara de enklaste fakta jämte deras vana att befolka hela universum med öfvernaturliga väsenden — allt detta gjorde dem särskildt mottagliga för den nya kulten. I de märkvärdiga och talrika ceremonier, som voro förbundna med spökdanen, spelade hypnotismen en icke oväsentlig

roll. Mellan trettio och trettiofem olika stammar, representerande tillsammans omkring 65,000 individer, synas ha behärskats af denna egendomliga kult, hvilken bortdog lika hastigt som den uppstått.

Då vi nu vända oss till de nu ifrågasvarande indianstammarnas religiösa åskådningssätt, torde det för många af våra läsare blifva en stor missräkning, då de få höra, att den indianska tron på en allsmäktig »stor ande» är en absolut felaktig uppgift, som får tillskrivas en missuppfattning, till hvilken en del af de tidigaste indianska mytologerna gjort sig skyldiga. Bland de sjauanska stammarna tillskrefvos världens skapelse och vidmakt-hållande *wakanda* på samma sätt som de hos algonkinerna tillskrefvos *manito* — den mäktige. »Likväl», säger en framstående forskare, Mr. Mc Gee, »visa närmare undersökningar, att *wakanda* antager olika former och snarare är att betrakta såsom en kvantitet än såsom en bestämd väsen-enhet. Sålunda är hos många stammar solen *wakanda* — icke *wakandan* eller *en wakanda*,

En karib- eller akawaikvinna med spikar i öronen och underläppen.

utan helt enkelt wakanda; och hos samma stammar äro månen, åskan, blixten, stjärnorna, vindarna och en hel massa andra ting och företeelser wakanda; äfven en människa, i synnerhet en shaman, kan vara en wakanda. Med ett ord sagdt uttrycket wakanda användes för alla slags föremål och begrepp och nyttjades utan åtskillnad såsom substantiv och adjektiv och med obetydlig modifikation både såsom verb och adverb. Tydligtvis låter sig icke en så mångskiftande term öfversättas till de mera differentierade civiliserade språken. Själfklart är också den idé, som uttryckes genom ifrågavarande begrepp, i hög grad obestämbär och kan icke återgifvas med *ande* och ännu mindre med *stor ande*.

De så kallade Pueblo (= by)-indianerna på högslätterna i Arizona och Nya Mexiko skilja sig i afseende å kultur, bostadsförhållanden och hela lefnadssättet så i grund från alla de stammar, med hvilka vi hittills sysselsatt oss, att de måste behandlas särskildt. Detta icke därför att de utgöra en allenastående lingvistisk eller etnologisk hufvudgrupp såsom de ofvan nämnda, ty hopiindianerna, hvilka bebo sju byar i det nordvästra Arizona, utgöra otvifvelaktigt en gren af den på prärien lefvande stora nomadiska sjosjonigruppen, hvilken numera öfvergått till ett bofast lefnadssätt. Anledningen till alla pueblastammarnas sammanslutning beror snarare på den stora öfverensstämmelse, som råder mellan deras seder och bruk, religiösa ceremonier, traditioner m. m., i hvilka afseenden de stå på en mycket högre ståndpunkt än deras norra och östra grannar. De synas i dessa afseenden bilda ett slags föreningslänk mellan de senare och de ännu mera kulturellt utvecklade stammarna i Mexiko och Peru. Det har vidare ansetts sannolikt, att ett större eller mindre samband skulle råda mellan puebloindianerna och de jordvallsbyggande algonkinerna i Ohiodalen. Men denna åsikt delas icke af andra skriftställare, hvilka betrakta jordvallarna, pueblobyggnaderna och de maya-aztekiska monumenten såsom af sinsemellan oberoende lokalt ursprung.

Huru därmed än må förhålla sig, så är det tydligt, att de så kallade klippborna i Arizona bilda allenast en utgrening af den puebloindianska kulturen. Jämte de redan omtalade hopiindianerna, som af sina grannar allmänt benämnas moki, kunna puebloindianerna indelas i tre grupper, nämligen tanoa-, keresan- och zuñiindianerna, hvilka hvar och en talar sitt särskilda språk. Tillsammans utgöra de omkring 10,300 och inneha vid pass trettio skilda byar eller *pueblos*. Med undantag af zuñigruppen, som bebor en enstaka pueblo i Nya Mexiko, sönderfaller hvar och en af dessa hufvudgrupper i talrika småstammar.

Alla pueblastammar bo eller rättare sagdt bodde i fasta boningar, af hvilka somliga voro anmärkningsvärdt stora och sinnrikt konstruerade. En författare, som i en amerikansk tidsskrift skildrar klippborna i Arizona, säger, att de »mystiska jordvallsbyggarna förblekna i jämförelse med de mera storslagna och äldre klippborna, hvilkas tornprydda boningar stolt

En karib- eller akawaikvinna med spikar i öronen och underläppen.

En karibindian.

resa sig högt öfver Arizonas sandfält och kröna Rio Mancos' och Hovenweap's terrassformiga sluttningar . . . I omfattning och storslagenhet gå de fullt ut upp emot hvilken som helst af de För- enta Staternas moderna byggnader, om vi undanta- ga Washingtons Kapito- lium, och behöfva icke skäm- mas vid en jämförelse med den antika världens Kolos- seum och Pantheon.»

En annan författare säger, att »hela pueblolandet är öf- versålladt med kvarlevor af enstaka byggnader eller grup- per af byggnader, uppförda för att fylla något direkt behof. Somliga af dessa kunna ha uppförts för år- hundraden tillbaka, andra äro endast några få år eller några få månader gamla, men själfva byggnadssätten afvika icke från hvarandra. Ej heller antyder likheten dem emellan, att de, som byggt de äldsta exemplaren, kunde mindre eller mera än

deras afkomlingar i våra dagar — de förra såväl som de senare begagnade sig af det för- handen varande materialet, och hvar och en utförde sina idéer på det mest praktiska sätt.» Åtskilliga af dessa fästningsliknande byggnader eller *casas grandes*, såsom de kallades, voro stora nog att rymma hela den stam, som byggt dem.

Puebloindianerna ha ett fördelaktigt utseende, somliga äro mera ljushyade än andra, och grått hår är icke ovanligt bland de äldre. Liksom de amerikanska indianerna i allmänhet bli de aldrig skalliga. Hos båda könen sammanhålles håret af ett rött band, som går rundt kring hufvudet, under det kroppen för öfrigt är insvept i en filt, som behagfullt draperas öfver skuldorna.

INNEHÅLL.

Obs! Genom ett förbiseende har från och med sid. 123 det engelska originalets kapitelindelning kommit att följas, så att kap. 18 motsvarar den förut i denna del följda indelningens kap. 6, kap. 19 kap. 7 o. s. v.

	Sid.
Första Kapitlet.	
Negrerna i allmänhet. Bantu-negrerna.....	2
Andra Kapitlet.	
Bantufolken i Ost- och Väst-Afrika.....	28
Tredje Kapitlet.	
Negrerna i Ekvatorial-Afrika och Nil-området	53
Fjärde Kapitlet.	
Sudan- och Guinea-negrerna samt de abyssiniska och etiopiska stammarna	77
Femte Kapitlet.	
Nord-Afrikas hamitiska och semitiska folk	98
Sjette Kapitlet (= Kap. 18).	
Grekland med öar. Turkiet. Bulgarien. Rumänien. Serbien. Montenegro. Bosnien-Herzegovina. Österrike-Ungern. Zigenarne	123
Sjunde Kapitlet (= Kap. 19).	
Tyskland, Schweiz, Italien, Frankrike, Spanien, Portugal.....	149
Attonde Kapitlet (= Kap. 20).	
Belgien, Holland, Storbrittanien och Irland	173
Nionde Kapitlet (= Kap. 21).	
Ryssland, Kaukasien, Finland, Lappland, Norge, Sverige, Danmark och Island.....	193
Tionde Kapitlet (= Kap. 22).	
Arktiska Amerika och Grönland	221
Elfte Kapitlet (= Kap. 23).	
Nordamerika	243
Tolfte Kapitlet (= Kap. 24).	
Central- och Sydamerika (inklusive Mexiko)	267